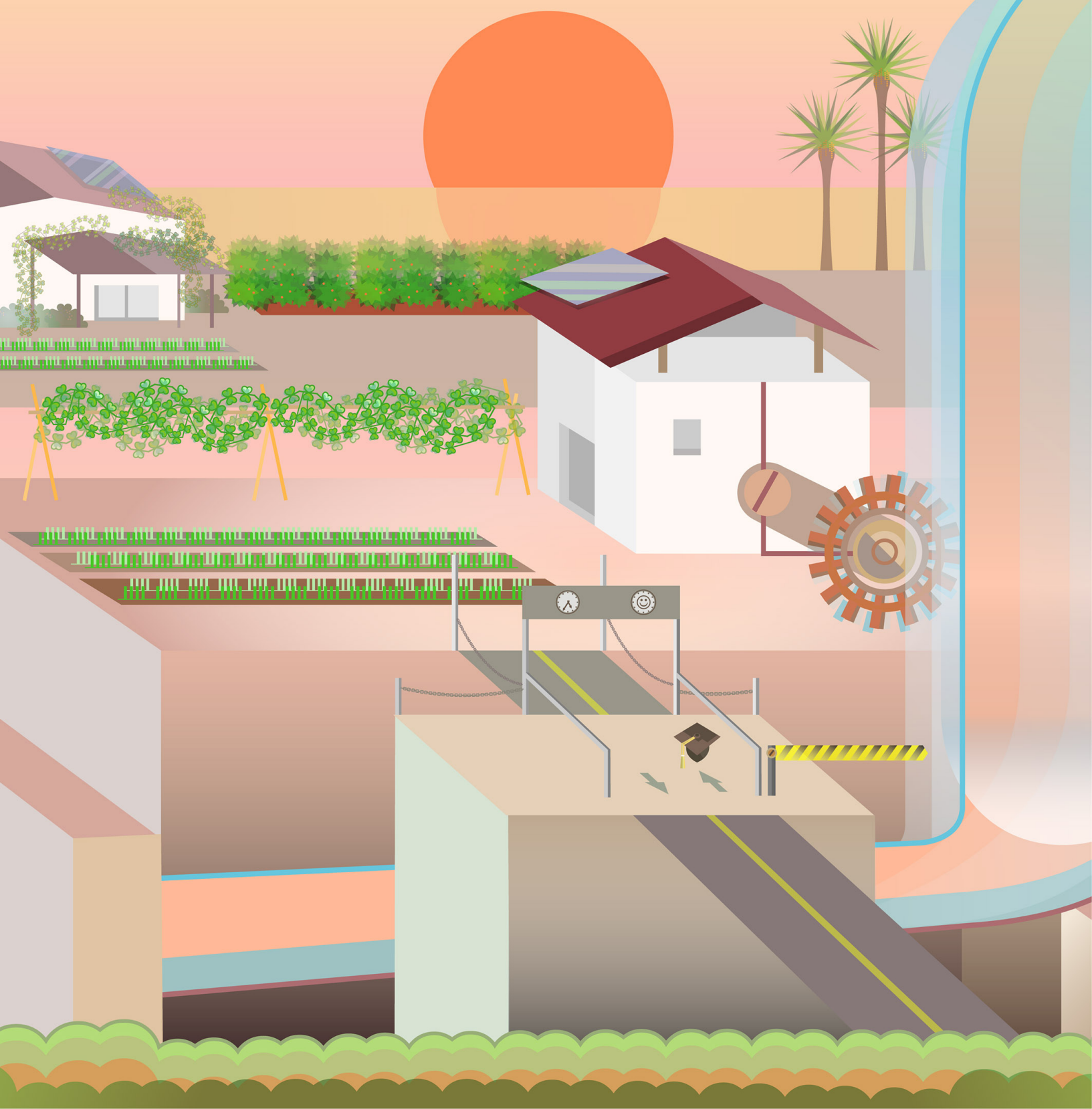

GUIA DIDÀCTICA PER AL PROFESSORAT
TRANSFORMANT EL NOSTRE MÓN;
CANVIEM LES REGLES DEL JOC
AMB L'ECONOMIA DEL BÉ COMÚ

Projecte de:
Fundació Novessendes de la CV

Direcció:
Esther Paulo Fuertes

Autores/ors dels textos:
Rocío Moral García, Mario Rebollar Román, Mar Vidal Rodríguez.

Suport tècnic:
Miguel Ribera Esteve, David Hervás Sanz, Salvador Garrido Soler, Sergi Ortega
Fernández, Román Orenga Peirats.

Disseny, il·lustracions:
Asterismo*, Álvaro Terrones.

Impressió:
Imagina, Onda.

100% Paper reciclat

Aquesta obra està baix una Llicència Creative Commons
Atribució-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional

El programa ha comptat amb la col·laboració de les següents entitats:

Associació Valenciana per al foment de l'Economia del Bé Comú (AVEBC), Càtedra EBC - UV, Grup MEICRI - UJI, Ajuntament de Betxí, IES Betxi, IES Massamagrell, IES Jaume I Borriana , IES Botànic Cavanilles (la Vall d'Uixó), IES Benigasló (la Vall d'Uixó), IES Honori Garcia (la Vall d'Uixó), IES La Vall Digna (Tavernes de la Valldigna), IES Gabriel Miró (Oriola).

Un projecte de:

Finança:

Amb la col·laboració de

① Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana, en el marc del projecte "Transformant el nostre món; canviem les regles del joc amb l'Economia del Bé Comú", liderat per la Fundació Novessendes. El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de la Fundació Novessendes de la CV i no reflecteix necessàriament l'opinió de la Generalitat Valenciana.

Betxí, setembre de 2020

GUIA DIDÀCTICA PER AL PROFESSORAT

TRANSFORMANT EL NOSTRE MÓN; CANVIEM LES REGLES DEL JOC AMB L'ECONOMIA DEL BÉ COMÚ

1
2
3
4
5
6
6.1
6.2
6.3
6.4
6.5
6.6
6.7
6.8
6.9
6.10
6.11
6.12
7
8
8.1
8.2
8.3
9

ÍNDEX:

1. Fonamentació	06
2. Objectius	09
3. Recursos didàctics i metodològics	10
4. Planificació i temporalització	12
5. Continguts	13
6. Programació didàctica de les sessions: accions a desenvolupar	14
6.1 UNITAT DIDÀCTICA 1: TRANSFORMANT EL NOSTRE MÓN	15
6.2 UNITAT DIDÀCTICA 2: ADONA'T	19
6.3 UNITAT DIDÀCTICA 3: COMUNICANT	23
6.4 UNITAT DIDÀCTICA 4: EMPATITZANT	27
6.5 UNITAT DIDÀCTICA 5: ENS IMPLIQUEM?	31
6.6 UNITAT DIDÀCTICA 6: PASSANT A L'ACCIÓ	36
6.7 UNITAT DIDÀCTICA 7: PLANETA: Sostenibilitat ambiental	41
6.8 UNITAT DIDÀCTICA 8: PERSONES: Dignitat humana	46
6.9 UNITAT DIDÀCTICA 9: PROSPERITAT: Justícia social	51
6.10 UNITAT DIDÀCTICA 10: PAU: Transparència i participació democràtica	57
6.11 UNITAT DIDÀCTICA 11: ALIANCES: Solidaritat	61
6.12 UNITAT DIDÀCTICA 12: CREEM XARXES I CELEBREM	66
7. Avaluació pedagògica	69
8. ANNEXOS: Activitats complementàries amb metodologia Aprenentatge Servei.	72
8.1 Annex 1: El meu projecte d'emprenedoria social EBC	73
8.2 Annex 2: Grup de debat	76
8.3 Annex 3: Concurs de vídeos	77
9. BIBLIOGRAFIA EDUCAR PER AL BÉ COMÚ	80

1

FONAMENTACIÓ

Transformar el nostre món és un repte molt ambiciós que totes i tots voldríem aconseguir per un futur més sostenible, però que sense les estratègies i eines adequades només queda en una frase merament utòpica. Com bé es planteja en el títol d'aquest projecte, el primer que caldria fer és canviar les regles del joc i l'Economia del Bé Comú mitjançant la creació d'una pedagogia per al bé comú pot ser una de les millors alternatives possibles per aconseguir-ho.

En el IV Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017/2020 s'adquireix el compromís de desenvolupar tant una Estratègia d'Educació per al Desenvolupament que possibilita promoure una ciutadania global, crítica i activa, compromesa amb la construcció d'una societat solidària, justa i equitativa, com una Estratègia d'Acció Humanitària en la Comunitat Valenciana d'acord amb els compromisos assumits en la Cimera Mundial Humanitària.

Multitud de centres eduquen per a la ciutadania global mitjançant activitats d'aula. Aquest enfocament orienta els aprenentatges cap a unes finalitats presents en el currículum:

- 1 A nivell emocional, promoure el sentiment de pertinença a una comunitat planetària.
- 2 A nivell cognitiu, descobrir la interdependència dels drets humans en la globalització.
- 3 A nivell conductual, capacitar per a l'acció per un desenvolupament humà i sostenible.
- 4 Tot això busca consolidar una cultura de la solidaritat compromesa amb els valors de la pau.

Aquestos aprenentatges poden relacionar-se amb els interessos de l'alumnat i, de fet, molts d'ells connecten amb les seues vivències sobre la globalització, però no arriben a repercutir en un compromís real per a transformar l'entorn, ja que, en el sistema econòmic i social en el qual ens movem, el que impera és competir per a obtenir un benefici coste el que coste.

Hem de continuar apostant per l'educació com a eina clau per a enfrontar-nos a una vertadera transformació social i econòmica del nostre entorn més pròxim. Però per a aconseguir aquesta transformació hem de crear nous entorns d'aprenentatge que ens ajuden a trencar amb l'apatia social, motiven, impliquen i responsabilitzen l'alumnat -i a tota la comunitat educativa en general- en aquest procés, l'objectiu del qual ha de ser contribuir al bé comú per a aconseguir els Objectius de desenvolupament sostenible marcats en l'agenda 2030 (ODS).

La visió dels ODS com a metes globals unides als plantejaments del IV Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017/2020 i les propostes de l'Economia del Bé Comú com a eines estratègiques, fan que les nostres esperances cresquen i confiem que són la resposta a la demanda -cada vegada més creixent de la societat- d'un canvi en el sistema econòmic i social cap al Bé.

FONT: SALVADOR GARRIDO SOLER PER A [HTTPS://COOPERACION.ES](https://cooperacion.es)

RODA DEL
BÉ COMÚ

El propòsit que orienta aquesta proposta formativa és la creació d'un procés en el qual es passe **del marc teòric proposat per l'EBC cap a la construcció efectiva del Bé Comú**. Fins al moment, existeixen nombroses experiències disperses sobre el foment d'aquest model en els centres educatius, que en uns casos imiten processos ja aplicats en l'àmbit de l'empresa o del municipi (balanç del bé comú) o es basen en elements i eines provinents d'altres propostes pedagògiques (educació emocional, educació en valors o educació per a la participació). El repte que es planteja aquest programa és demostrar, a través d'un model d'investigació-acció basat en metodologies participatives i implicatives, que per a la consecució dels ODS no n'hi ha prou amb recórrer a elements aïllats, sinó que cal articular una proposta d'Educació per al Bé Comú.

El programa que es presenta es fonamenta en metodologies participatives i implicatives, enteses com un conjunt de pràctiques d'ensenyament-aprenentatge que involucren activament l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge, enforteixen els mecanismes de comunicació mitjançant la trobada interactiva entre les persones i provoquen un aprenentatge més consistent i profund. La metodologia participativa ajuda a crear processos implicatius entre totes les persones participants i es nodreix de tècniques dinamitzadores, inclusives, dialògiques i cooperatives que porten cap a un aprenentatge servei.

Si volem **educar per al bé comú** hem de plantejar-nos el disseny d'un procés d'aprenentatge cooperatiu a través de l'adequada gestió i domini de les nostres emocions i habilitats personals i socials per a arribar a interioritzar els principis i valors propis de l'Economia del Bé Comú.

Apostem així per una proposta pedagògica social, participativa i multidisciplinària. Proposta que incorpora aspectes bàsics sobre educació emocional, educació en valors, aprenentatge cooperatiu, pedagogia de la participació social i aprenentatge-servei. En definitiva, les claus imprescindibles per a educar per al bé comú.

Per això s'ha dissenyat un **procés** en el qual es va a:

- 1 Analitzar i implicar les teues necessitats, interessos i inquietuds.
- 2 Desenvolupar accions per a l'educació emocional.
- 3 Construir estratègies col·laboratives a partir de la creativitat individual i col·lectiva i la diversitat en valors, que permeten el desenvolupament d'habilitats socials i que promoguen la implicació.
- 4 Aprendre a participar a través del disseny cooperatiu i implementació de processos transparents i aptituds i actituds democràtiques.
- 5 Treballar l'educació en els valors defensats per l'EBC des d'un punt de vista pràctic amb accions reals de transformació social des de la consciència crítica i el compromís per a contribuir de manera efectiva al bé comú respectant el marc de l'Agenda 2030 i els eixos del Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020.
- 6 I finalment, compartir i reconèixer els mecanismes de transformació pel bé comú que ens han servit com a propostes de valor i visibilitzar el compromís creant noves xarxes de col·laboració celebrant el que s'ha après.

En definitiva, intentarem passar del jo al nosaltres, adquirint un compromís per a passar a l'acció mitjançant la cooperació per a la promoció i el desenvolupament dels valors necessaris per a transformar el nostre món. Això és el que veritablement significa educar per al bé comú.

2

OBJECTIUS

- Crear un espai de diàleg compartit per a analitzar i implicar les necessitats, interessos i inquietuds de l'individu.
- Gaudir aprenent a reconèixer, expressar i regular les nostres emocions.
- Potenciar habilitats comunicatives interpersonals i socials a través del desenvolupament de la comunicació assertiva i no violenta.
- Desenvolupar mecanismes discursius complexos (argumentació i narració)
- Desenvolupar accions per a l'educació emocional que potencien les competències emocionals necessàries per a desenvolupar una vertadera empatia.
- Construir estratègies col·laboratives, a partir de la creativitat individual i col·lectiva i la diversitat en valors, que permeten el desenvolupament d'habilitats i competències adquirides i promoguen la implicació.
- Aprendre a participar a través del diàleg cooperatiu i implementació de processos transparents i democràtics.
- Treballar l'educació en valors planificant accions per al bé comú: sostenibilitat ambiental, dignitat humana, justícia social, participació democràtica i transparència i solidaritat.
- Compartir i reconèixer els mecanismes de transformació que han servit com a propostes de valor i visibilitzar el compromís creant noves xarxes de col·laboració.

3

RECURSOS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS.

Treballarem utilitzant una metodologia participativa i implicativa, dinàmica, amb tècniques, jocs i recursos que faran més amena la formació, facilitant la major participació possible de tots i de totes, treballant en grups i creant espais que afavorisquen la relació i comunicació entre les persones participants, dialogant al màxim i aprenent unes persones d'unes altres.

Les sessions estan planificades a partir d'una adaptació del mètode IARAR (Torres Lechuga, 2012). Les inicials I-A-R-A-R, fan referència als moments d'Intersubjectivitat-Acció-Reflexió-Acció-Reflexió. Aquest mètode pot definir-se com un enfocament inductiu dins de les metodologies participatives i implicatives, que aprofundeix en la intersubjectivitat del grup participant i en un cicle d'acció-reflexió en diferents moments. Els seus fonaments resideixen en la perspectiva comunicativa de l'acció dialògica i aposta per un procés d'aprenentatge cooperatiu i dialògic.

En efecte, la metodologia participativa facilita que les persones compartisquen el coneixement que tenen sobre el món amb l'objectiu de reflexionar sobre possibles alternatives als problemes que de manera conjunta s'hagen identificat prèviament (García, 2016: 21).

Des de la nostra proposta apostem per una **adaptació d'aquest mètode**, evolucionant cap a una participació més profunda. La participació significa, per tant, empatia i responsabilitat (Skolimovsky, 2016: 213) i compromet els qui participen en el procés en una vertadera escola de ciutadania generadora d'intersubjectivitat (Ventosa, 2016: 49).

Es tracta d'una metodologia on el clar protagonista és l'alumnat i l'aprenentatge cooperatiu, el recurs per a desenvolupar les habilitats i competències emocionals i socials necessàries que porten al compromís i la implicació per a participar.

Els principis metodològics en els quals ens basarem seran:

- **Activitat i participació:** el/la alumne/a no ha d'acumular coneixements per mitjà de la via passiva, sinó actuar, qüestionar-se i participar en el seu propi procés d'aprenentatge. D'igual manera, ha de saber trobar-li un sentit d'utilitat al que aprèn.
- **Motivació i autoestima:** un/a alumne/a motivat/a aprèn més fàcilment, la qual cosa li reporta una gran autoestima.
- **Aprenentatges significatius:** a través dels principis de continguts significatius i coneixements previs.
- **Globalització: dels continguts** (relacionats al voltant d'un eix) i desenvolupament global (estímul de totes les capacitats personals de l'alumne/a).
- **Personalització:** cal educar a persones concretes, tenint en compte les seves circumstàncies.

→ **Acció dialògica:** l'alumnat adquireix i aplica habilitats comunicatives dirigides a una comunicació no violenta, dialogada, argumentada i que contribueix a la construcció d'una nova narrativa sobre la seua realitat i la del món.

→ **Interacció i intersubjectivitat:** l'alumne/a ha de sentir-se part del grup, amb capacitat de ser conscient del punt de vista dels seus companys/as.

En definitiva, és important que l'equip docent posseïsca un SABER FER, que li possibiliti un FER SABER a l'alumnat.

Aquest "saber fer" consisteix en:

- Prepareu-vos bé cada sessió ajudant-vos del marc teòric.
- Recordeu donar-li tot el protagonisme a l'alumne/a, ja que la vostra labor és la de facilitar i dinamitzar les activitats.
- Heu de motivar a tothom, per això tingueu en compte la interacció i la intersubjectivitat creant un clima de confiança; useu un llenguatge proper, amable, incidint en la cooperació i en cada persona segons les seues necessitats.
- Heu de ser molt incisius i incisives durant les presentacions, per a després deixar a l'alumnat el seu propi espai de reflexió i indagació (encara que després hageu d'insistir continuament en els conceptes que heu explicat al principi).
- Mesureu bé els temps i tingueu-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos.
- Observeu i actueu segons el que vegeu i les necessitats que detecteu.
- Tingueu en compte l'atenció a la diversitat i la perspectiva de gènere per a generar major cohesió en el grup dins del respecte a les diferències individuals.

Quant a l'atenció a la diversitat:

- Heu d'informar-vos abans de començar si existeixen alumnes o alumnes amb diversitat funcional i/o necessitats educatives especials.
- Demaneu ajuda al professorat quant a consells a tindre en compte a l'hora de treballar amb aquestes persones.
- Adapteu en la mesura que siga possible les activitats per a garantir la plena participació i inclusió d'aquestes persones en les sessions.

Quant a la perspectiva de gènere:

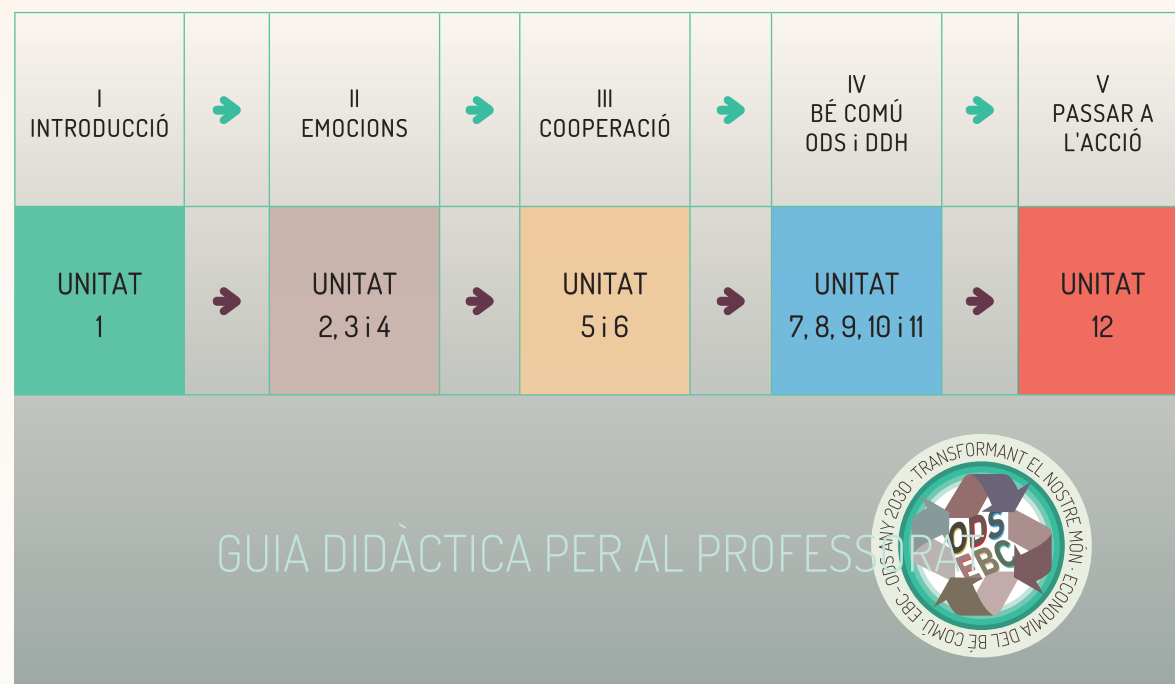
- Utilitzeu un llenguatge adequat en les presentacions tenint en compte a l'hora de comunicar a totes les persones a les quals vos adreceu.
- A l'hora de formar els grups, tingueu en compte la paritat de gènere de manera que hi haja el mateix nombre de xiques que de xics en cada grup.
- Cuideu cada detall de manera que no hi haja confusió de conceptes, micro masclismes ni estereotips de gènere ni a l'hora d'exposar, ni a l'hora de treballar en grups.

4 PLANIFICACIÓ I TEMPORALITZACIÓ

Les unitats estan dividides en diferents blocs de continguts:

La fase d'implementació d'aquesta proposta educativa inclourà 12 sessions de 55 minuts de duració.

Cadascuna de les sessions generalment respondrà a la següent estructura:

- 1 Fase d'intersubjectivitat: realització de tècnica d'activació o joc energitzant, per a trencar el gel i preparar al grup per a les següents activitats programades.
- 2 Fase d'acció inicial: Es crea una situació perquè el grup, mitjançant accions individuals, en subgrups o amb el grup al complet "visca, senta i experimente" una determinada situació (que pot ser a través d'un joc, una tècnica o una dinàmica) en la qual s'enfronten a certs graus de complexitat d'aspectes a resoldre, que generen diverses variables de resposta per part del grup. Estarà destinada a l'aprenentatge del contingut bàsic a tractar en eixa sessió.
- 3 Fase de diàleg: activitat indagatòria i avaluativa en la qual el grup exposa les seues impressions sobre la dinàmica grupal realitzada.
- 4 Fase de reflexió final i compromís: retroalimentació d'allò après i implicacions per a l'acció.

5 CONTINGUTS

Els continguts a desenvolupar en les diferents sessions són:

Bloc I: Introducció

En aquest primer bloc de contingut treballarem la motivació a través de l'humor i del reforç positiu mitjançant dinàmiques que fomenten la intersubjectivitat, així com fer una introducció del que es treballarà durant el curs, a partir de les necessitats i inquietuds personals de cada alumne i alumna.

Bloc II: EMOCIONS

Aprendre a reconèixer, expressar i regular les nostres emocions amb consciència plena, comunicació i empatia centraran aquest bloc de continguts on reflexionarem sobre les competències emocionals necessàries que ens ajudaran a transformar el nostre món.

Bloc III: COOPERACIÓ

Per a transformar el nostre món, a més de tindre les competències emocionals adequades, necessitem aprendre a cooperar, per això treballarem la motivació i la implicació de cada individu des de la cohesió grupal, la creativitat, la interdependència positiva i el treball en equip que crearà un espai adequat per al voler, saber i poder participar des de l'empoderament individual i col·lectiu cap a la transformació del nostre món.

Bloc IV: BÉ COMÚ, ODS i DDH A TRAVÉS DELS EIXOS DEL IV PLA DIRECTOR PER A LA COOPERACIÓ.

Treballar l'educació en valors per a contribuir de manera efectiva al bé comú aprenent a planificar accions concretes sobre el nostre entorn més pròxim que fomenta la sostenibilitat ambiental, la dignitat humana, la justícia social, la participació democràtica i transparència i la solidaritat; que són els valors defensats per l'economia del bé comú i que connecten amb el marc de l'Agenda 2030 dels Objectius de Desenvolupament Sostenible i el IV Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020.

Bloc V: PASSAR A L'ACCIÓ

Avaluarem la participació en la construcció d'idees i projectes i la seua contribució al bé comú; l'impacte que causa en l'entorn, la possible creació de xarxes de cooperació i treball i celebrarem el procés viscut a través del compromís cap a l'acció pel bé comú.

Amb aquests continguts volem desenvolupar en l'alumnat les següents competències:

- Foment de la intel·ligència emocional i interpersonal.
- Treball en equip.
- Pensament crític, judici i presa de decisions.
- Resolució de problemes i capacitat de negociació.
- Creativitat.
- Aprendre a aprendre i aprendre a ser.
- Impuls i motivació a cooperar.
- Interdependència positiva.
- Iniciativa i autonomia.
- Mobilitzar coneixements al servei d'un canvi social.
- Ciutadania activa i responsable.

6

PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA DE LES SESSIONS: ACCIONS A DESENVOLUPAR

6.1 UNITAT DIDÀCTICA 1: TRANSFORMANT EL NOSTRE MÓN

6.2 UNITAT DIDÀCTICA 2: ADONA'T

6.3 UNITAT DIDÀCTICA 3: COMUNICANT

6.4 UNITAT DIDÀCTICA 4: EMPATITZANT

6.5 UNITAT DIDÀCTICA 5: ENS IMPLIQUEM?

6.6 UNITAT DIDÀCTICA 6: PASSANT A L'ACCIÓ

6.7 UNITAT DIDÀCTICA 7: PLANETA: Sostenibilitat ambiental

6.8 UNITAT DIDÀCTICA 8: PERSONES: Dignitat humana

6.9 UNITAT DIDÀCTICA 9: PROSPERITAT: Justícia social

6.10 UNITAT DIDÀCTICA 10: PAU: Transparència i participació democràtica

6.11 UNITAT DIDÀCTICA 11: ALIANCES: Solidaritat

6.12 UNITAT DIDÀCTICA 12: CREEM XARXES I CELEBREM

UNITAT DIDÀCTICA ①: TRANSFORMANT EL NOSTRE MÓN → MARC TEÒRIC

El món està fatal dels nervis. Ho veiem cada dia a través dels mitjans de comunicació i de les xarxes socials. Ho comprovem en moltes de les nostres converses o interaccions diàries. Tot sembla caminar malament. Podem tindre clar que la mar està atipada de plàstics. També que cada vegada fa més calor i que el clima està boig. Però ens costa identificar què o qui té la responsabilitat d'aquesta situació. I, el que és més important, què puc fer jo, tal com està tot?

Quan ens referim al món actual, la situació sembla molt greu. Vivim en un món globalitzat, el funcionament del qual s'ha accelerat notablement durant les últimes sis dècades. Es parla fins i tot de crisi en plural, perquè són moltes alhora: crisi econòmica, crisi política, crisi climàtica, crisi ecològica o crisi de valors, crisis civilitzatòria... Tanta crisi pot arribar a atabalar-nos o, fins i tot, a bloquejar-nos. T'ha passat alguna vegada que hages sentit angoixa per com està el món?

L'abandonament del bé comú és el motiu que explica molts dels problemes del món actual. Per evitar el seu col·lapse, és necessari apostar per un model basat en els valors que la societat ha deixat de costat. Què significa això? Cal recuperar tot allò que contribueix a crear una societat més justa, solidària i democràtica; que respecte la dignitat de tota vida humana i no humana en un planeta finit. Això significa el bé comú, preservar el benestar de tot el món.

És el que defensa el moviment de l'Economia del Bé Comú (EBC). I per a ajudar-nos en aquesta tasca, el model de l'EBC es recolza en els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Els ODS són els deures que les Nacions Unides, l'entitat que representa tots els països del món, ens ha imposat a totes les persones del planeta. Són 17 deures fonamentals que s'han de complir en 2030 i que tenen per objectiu posar fi a la pobresa, protegir el planeta i assegurar la pau i la prosperitat universals.

Es tracta de metes molt ambicioses i el seu compliment pot ser molt complicat en un món cada vegada més globalitzat, però també més individualista. Per això, el primer pas per al seu compliment és adonar-se del que ocorre al nostre voltant i reconnectar amb les nostres sensacions, emocions, sentiments i necessitats. Coneixent quines són les nostres vertaderes necessitats podem saber quin és el nostre lloc en el món i com contribuir a transformar-lo.

Canviar el món pot resultar una tasca titànica. Sobretot si pensem que ens correspon fer-ho individualment. Però hi ha una bona notícia. Des de sempre, les persones s'han ajudat entre si, cooperant per a superar els obstacles més complicats. Per què si no cada vegada que es produeix una catàstrofe sempre hi ha gent disposada a tirar una mà? És perquè la cooperació està en el nostre ADN. Naixem per a cooperar, no per a competir. És el model imperant en el món el que ens obliga a això. Si som conscients d'això, podem començar a transformar el nostre món.

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Crear un espai de diàleg compartit per analitzar i implicar des de les necessitats, interessos i inquietuds de l'individu.

Objectius específics.

- Sensibilitzar l'alumnat sobre la situació del món actual.
- Analitzar les necessitats del món des de les pròpies necessitats de l'alumnat.
- Implicar l'alumnat a partir de les seues inquietuds i les seues possibilitats en la transformació del seu món

CONTINGUTS

- La crisi del món actual.
- Introducció als ODS, IV Pla director per a la Cooperació Valenciana i l'EBC com a recursos de transformació.
- Anàlisi des del personal de les necessitats i possibilitats del món i la seua relació amb els ODS.
- Compromisos i implicació.

ACTIVITATS

activitat

→ Activitat 1: Dinàmica “L'endevinalla més antiga del món”

Es divideixen en grups de quatre, per això es col·loca l'alumnat en un gran cercle i se'ls anomena amb un, dos, tres, quatre. A continuació, se'ls proposa que resolguen la següent endevinalla que apareix en el projector:

Aquesta endevinalla dels sumeris té més de 6.000 anys d'antiguitat. Diu el següent:

"Una casa basada en la fundació com els cels / Una casa coberta amb un vel com una caixa secreta /
Una casa amb una base com una oca / Un entra cec, ho deixa veient."

Què és?

La resposta és... l'escola.

Podem aprofitar l'última frase de l'endevinalla per a fer la següent reflexió: “No hem de continuar cecs davant el que ens envolta, així que a través de la proposta que us portem intentarem que “vegeu” per a poder actuar.

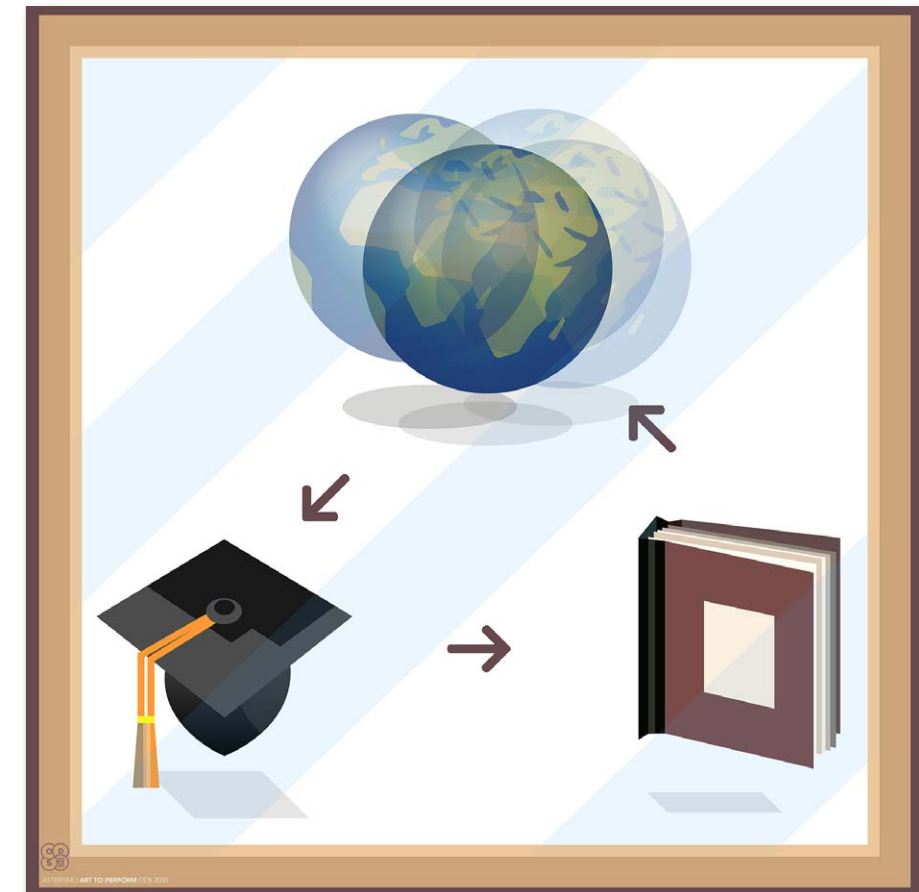
L'escola, l'educació i, en aquest cas, l'educació per al bé comú com a mecanisme de transformació.

activitat

→ Activitat 2: Presentació: “El món està fatal dels nervis”.

Els ODS amb l'EBC pot ser la solució. Breu presentació amb una vinyeta i una diapositiva dels ODS, el IV Pla director per a la Cooperació Valenciana i EBC.

activitat

→ Activitat 3: Dinàmica “Què necessita el món? Què faig jo pel meu món?”

En primer lloc, es reflexiona de manera individual sobre aquestes dues preguntes i la seua relació amb els ODS i s'emplena la fitxa del quadern de l'alumnat. Seguidament es divideix la classe en subgrups de 4 o 6 participants. En cada grup es nomena un portaveu. Es debaten en grup les respostes a aquestes preguntes i, a partir de les reflexions individuals i la conversa en grup, s'escriuen les conclusions en un paper adhesiu. Seguidament, es col·loca en la paret un paper continu gran on estan exposats els ODS. El portaveu de cada grup ha d'explicar les conclusions a les quals ha arribat el seu equip i enganxar els papers adhesius en el ODS corresponent.

a

activitat

Activitat 4: Reflexió final.

En els últims 5 minuts de la sessió reflexionem sobre el que hem parlat amb les següents preguntes: És necessari un compromís?, podem fer alguna cosa?, ens comprometem? Una vegada feta la reflexió, de manera individual, cada alumne ha de signar la **fitxa2** de compromís, que haurà de guardar fins al final del projecte.

t

temporalització

TEMPORALITZACIÓ

- 1 Fase d'intersubjectivitat: activitat 1. (10 minuts)
- 2 Fase d'acció inicial: activitat 2 i 3. (25 minuts, dels quals 5 han de ser per a la 2 i 20, per al treball en grup de l'activitat 3)
- 3 Fase de diàleg: Posada en comú activitat 3. (15 minuts)
- 4 Fase de reflexió final i compromís: activitat 4. (5 minuts)

r

recursos

RECURSOS

- 1 Presentació per a diapositives.
- 2 Fitxes individuals, fitxa de grup (la mateixa còpia que se li entrega en la carpeta a l'alumnat).
- 3 Pòster dels ODS per a la posada en comú on es pegaria la fitxa de cada grup.
- 4 Fitxa de compromís.

o

observacions

OBSERVACIONS

Mesura bé els temps i tingues-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos.

UNITAT DIDÀCTICA **I** **I**:

ADONA'T

MARC TEÒRIC

Vivim en una societat on impera una forma de vida totalment desconnectada del moment en què vivim, absorbits per les noves tecnologies, assaltats per la novetat constant i atrapats per la multitasca. Accelerats i entre tant de soroll, a penes ens queda temps per a connectar amb el nostre propi ésser.

Descobrir el que ens passa per dins per a entendre el que hi ha fora és el primer pas a tindre en compte a l'hora de prendre un compromís per a transformar el món. El primer dia ja vam analitzar el nostre entorn i les seues necessitats des de fora, hui ho hem de fer des de nosaltres mateixos i, per això, hem d'aprendre a adonar-nos amb atenció plena sobre el que pensem i sentim a cada moment. I no solament això, sinó també hem d'aprendre de quina forma això influeix en la imatge que projectem a l'exterior, així com si ens sentim còmodes amb aquesta imatge.

La primera competència que hem de desenvolupar és adonar-nos. Prendre consciència sobre el que ocorre al nostre voltant és imprescindible per a detindre la roda incessant en què a vegades es pot convertir la nostra vida. No t'ha ocorregut alguna vegada, o fins i tot sovint, que no saps en quin dia de la setmana o del mes vius?

Ser conscients a cada moment d'això ens aportarà una informació indispensable per a regular les nostres emocions i poder viure amb major harmonia en la nostra societat.

Gaudir aprenent a reconèixer, expressar i regular les nostres emocions ens aportarà unes competències indispensables en el nostre desenvolupament vital, però també necessàries i imprescindibles per a adquirir un compromís més profund.

Gràcies a això podrem obrir un camí que garantisca el bé comú com a estratègia que aconseguisca assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible per a transformar el nostre món.

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Gaudir aprenent a reconèixer, expressar i regular les nostres emocions.

Objectius específics.

- Aprendre a adonar-nos del que ens passa i ens afecta.
- Analitzar les nostres emocions i reaccions personals davant diferents estímuls externs.
- Reflexionar sobre el nostre autoconcepte i autoestima des de les nostres competències emocionals i sobre com ens afecta l'hora de relacionar-nos amb el nostre entorn.

CONTINGUTS

- Educació emocional: La importància de reconèixer i expressar les nostres emocions i sentiments.
- Regulació emocional i consciència plena.
- Com influeix el nostre autoconcepte i autoestima en la societat que ens envolta.

ACTIVITATS

activitat

→ Activitat 1: Dinàmica “El meu moment mindfulness”.

Sobre una taula hi haurà targetes amb imatges que representen “moments mindfulness”, és a dir, moments en el qual una persona gaudeix de l'ací i l'ara amb atenció plena, totalment relaxat i sense pensar en una altra cosa.

Cada estudiant ha d'agafar una de les targetes, aquella que li resulte més atractiva i represente per a ella o ell un “moment mindfulness”.

Després, els estudiants s'han de posar en parelles i dialogar, explicant per què han triat aquesta imatge i no una altra, què representa per a ells i elles, quina emoció els inspira i com es troben en aquest moment.

activitat

→ Activitat 2: Presentació “Primer pas: adonar-se”.

Breu explicació sobre la importància de mirar-se endins i adonar-se de les seues emocions, pensaments, sentiments i sensacions. Després se'ls dona una pindola de dos minuts de mindfulness:

“Tanca els ulls i respira profundament, fes cinc respiracions profundes, pensa en com eres ací i ara. Adona't de les teues sensacions, emocions i pensaments amb atenció plena, ací i ara. No et preocupes si la teua respiració sembla accelerada o si tens un munt de pensaments alhora. Simplement adona't d'això. Continua respirant, conta cinc respiracions més i obri els ulls.”

activitat

→ Activitat 3: Dinàmica “Des de mi”.

Es divideix l'alumnat en grups de 4-6 persones. A continuació, se'ls demana que facen en la plantilla que se li ha entregat (que representa la pantalla d'Instagram en un telèfon mòbil) un dibuix. Aquest dibuix el faran imaginant qualsevol selfie que s'haja fet una jove o un jove del nostre entorn per a pujar-lo a la xarxa social Instagram. Aquest selfie ha de reflectir la realitat de la seua situació davant l'entorn econòmic, social i personal que li envolta, tenint en compte les següents pautes:

La grandària de cada element de la imatge reflecteix la seua importància. Podeu incorporar els elements que vulgueu dins d'aqueixa fotografia, tenint en compte el següent:

- El cap : idees, pensaments, desitjos...
- La boca: Com s'expressa i com es comunica.
- Els ulls, orelles i nas: Com percep la realitat (veure, escoltar, etc.)
- Els braços i les mans: capacitat que té d'actuar, de dur a terme iniciatives concretes...
- El tronc: òrgans vitals (què sent, què engul o no engul, quin ambient respira)
- Cames i peus: Base social, teixit associatiu, suport administratiu...
- Uns altres: On ho estem situant, en quin entorn...quina classe de jove és...

activitat

→ Activitat 4: Posada en comú.

Cada grup exposa els seus dibuixos, explicant a quins elements han decidit donar-li més importància i per què.

activitat

→ Activitat 5: Reflexió final.

Demaneu a l'alumnat que reflexione si li donarien “M'agrada” i quin comentari els posarien.

La plantilla es quedarà en classe un parell de dies perquè facen aquesta tasca de manera més relaxada i amb una reflexió més profunda sobre el que observen en els diferents dibuixos.

temporalització

→ **TEMPORALITZACIÓ**

- 1 Fase d'intersubjectivitat: activitat 1 (10 minuts)
- 2 Fase d'acció inicial: activitat 2 i 3 (30 minuts, dels quals 10 són per a la 2 i 20, per a la 3)
- 3 Fase de diàleg: activitat 4 (10 minuts)
- 4 Fase de reflexió final i compromís: activitat 5 (5 minuts)

recursos

→ **RECURSOS**

- 1 Targetes Mindfulness dissenyades per Cooperacció.
- 2 Presentació per a diapositives.
- 3 Diapositiva activitat 3 projectada.
- 4 Fitxes individuals, fitxa de grup plantilla Instagram (la mateixa còpia que se li entrega en la carpeta a l'alumnat).
- 5 Paper adhesiu per als “m'agrades” i els comentaris.
- 6 Targetes dinàmica “Vull anar” per a les cinc persones seleccionades per al desenvolupament de la següent sessió.

observacions

→ **OBSERVACIONS**

Mesura bé els temps i tingues-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos. La diapositiva de l'activitat 3 estarà exposada en tot moment durant aquesta activitat.

Abans d'anar-nos haurem seleccionat cinc persones a les quals els donarem instruccions i entregarem les targetes de la dinàmica “Vull anar” de la següent sessió.

UNITAT DIDÀCTICA **I I I**: COMUNICANT → MARC TEÒRIC ↓

És impossible no comunicar. Aquest principi defensa la importància de la comunicació com a procés inherent a la naturalesa humana. No obstant això, sovint s'identifica la comunicació amb el llenguatge oral o escrit. La realitat és molt més complexa. Fins i tot si ens neguem a parlar, som capaços de comunicar la nostra visió sobre el món i la seua relació amb aquest. Els nostres gestos, les nostres mirades, la nostra indumentària, els nostres perfils en xarxes socials...tots aquests comuniquen qui som sense necessitat d'expressar una sola paraula.

Una forma de comunicació bàsica implica intercanviar opinions o informacions amb altres persones: una comunicació interpersonal. Perquè aquest procés siga efectiu, la comunicació no violenta (també denominada assertiva-empàtica) ens ensenya que una part ha d'expressar-se de manera assertiva i una altra part ha de rebre de manera empàtica. D'aquesta forma, es poden satisfer recíprocament les necessitats que manifesten totes dues parts en un procés comunicatiu.

Una comunicació assertiva-empàtica representa l'ideal al qual una persona o un grup aspira per a poder relacionar-se de manera eficaç i harmònica. Encara que això pot no ser suficient. Pot ocórrer que no sempre sapiem exposar les nostres necessitats d'una forma adequada; molts malentesos i conflictes poden provindre d'una falta d'entrenament. També pot ocórrer que els qui reben el nostre missatge no sàpien o no puguin respondre de manera adequada a les nostres peticions. No has experimentat alguna vegada la sensació que malgrat el teu millor esforç per a comunicar-te, no rebies una resposta adequada?

Una comunicació per al bé comú transcendeix les fronteres de la comunicació interpersonal. Fins ara hem treballat la necessitat de comprometre'ns amb el món en què vivim i hem après a prendre consciència de la nostra identitat. El següent pas és aprendre a comunicar-ho. Comunicar la necessitat d'un compromís col·lectiu del qual totes i tots formem part ineludible per a difondre els ODS.

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible constitueixen el major repte que la humanitat s'ha imposat per a garantir en 2030 unes condicions de vida universalment acceptables. Per al seu compliment no basta un compromís individual o col·lectiu. Es necessita un gran relat que incloga tots els éssers humans que gaudim de tots els recursos del planeta Terra. I també es necessiten raons sòlides i fonamentades que reforcen la validesa d'aquest relat. L'argumentació i la narració són competències comunicatives que complementen el model de la comunicació assertiva-empàtica.

En definitiva, la comunicació pel bé comú és assertiva, empàtica, inclusiva i prospectiva. Respecte a les dues últimes característiques, és inclusiva perquè connecta amb l'interés general de tota vida humana i no humana. I és prospectiva perquè no es limita a considerar el moment present o les necessitats actuals, sinó que s'anticipa a les necessitats materials i immaterials de les generacions futures. Com oportunament assenyalava Marshall B. Rosenberg (fundador del model de la Comunicació No Violenta), “el pròxim que diga canviarà el seu món”.

OBJECTIUS

Objectiu general.

- Potenciar les habilitats comunicatives interpersonals i socials a través del desenvolupament de comunicació assertiva i no violenta.
- Desenvolupar mecanismes discursius complexos (argumentació i narració).

Objectius específics.

- Adonar-nos dels errors que cometem a l'hora de comunicar-nos amb els altres i de les conseqüències que això comporta.
- Donar eines per a millorar la comunicació i poder avançar cap a una vertadera cooperació per a transformar el nostre món.

CONTINGUTS

- Educació emocional: comunicació.
- Comunicació assertiva i no violenta.
- Mecanismes discursius complexos: argumentació i narració.

activitat

→ Activitat 1: Dinàmica: "Comunicació acció".

Es posa a tot el grup formant un cercle agafats de la mà. Han de seguir les següents instruccions donades pel facilitador:

1r Heu de dir l'oposat al que jo diga, però fer el que jo diga ("Avant-Darrere", "Esquerra-Dreta", "Dins-Fora", "Salta" - "Ajupix-te").

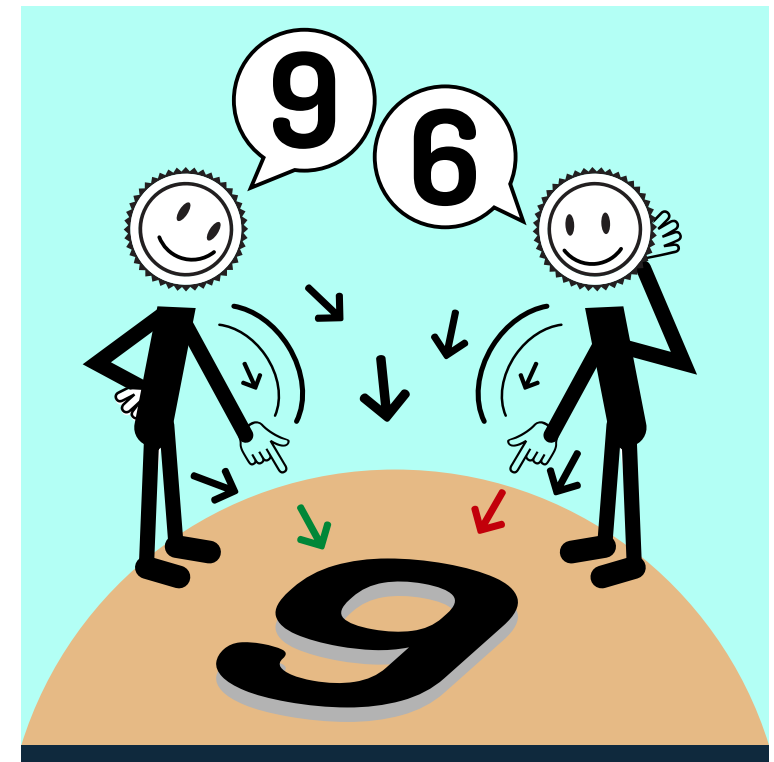
2n Ara heu de dir el que jo dic, però fer l'oposat al que jo diga ("Avant-Darrere", "Esquerra-Dreta", "Dins-Fora", "Salta- Ajupix-te").

activitat

→ Activitat 2: Dinàmica "Vull anar".

Crearem un màxim de 5 grups que es col·locaran en cercle, envoltant una persona dins d'aquest. L'objectiu és que les persones del centre convencen la resta que les deixen eixir. Les persones en el centre seran nomenades a part en la sessió anterior i rebran una targeta amb unes instruccions. Cada targeta representa una estratègia comunicativa concreta (narració, argumentació, manipulació, emotivisme, comunicació no violenta) a través de la qual han de convèncer el seu grup per a deixar-los eixir del cercle. Quan ho aconsegueixen poden intercanviar-se entre els grups i així que les diferents estratègies comunicatives les vegen en el màxim nombre de grups possibles.

activitat

→ Activitat 3: Presentació "Vull anar"..

Breu presentació sobre la comunicació assertiva-empàtica (Comunicació no violenta) i la seua relació amb les competències narratives i argumentatives per a promoure el bé comú i el compliment dels ODS. Durant la presentació, l'alumnat disposarà de la fitxa 1 sobre els components d'aquest model comunicatiu per a comprovar qui ha seguit les etapes del model de la comunicació no violenta.

FETS ■ SENTIMENTS ■ NECESSITATS ■ PETICIONS ■

activitat

→ Activitat 4. Posada en comú i reflexió final.

Una vegada feta la presentació i la comprovació individual de les etapes de la comunicació no violenta, reflexionarem sobre aquestes etapes i sobre els continguts treballats durant la sessió.

temporalització

→ TEMPORALITZACIÓ

- 1 Fase d'intersubjectivitat: activitat 1 (5 minuts)
- 2 Fase d'acció inicial: activitat 2 (15 minuts)
- 3 Fase de diàleg: activitat 3 (20 minuts)
- 4 Fase de reflexió final: activitat 4 (15 minuts)

recursos

→ RECURSOS

- 1 Sala àmplia.
- 2 5 targetes d'estratègies comunicatives.
- 3 Presentació per a diapositives.

observacions

→ OBSERVACIONS

Mesura bé els temps i tingues-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos.

UNITAT DIDÀCTICA **I** **V**:

EMPATITZANT → MARC TEÒRIC

Els canvis educatius a l'àmbit internacional suposen el pas d'una educació centrada en l'adquisició de coneixements a un altre enfocament orientat al desenvolupament de competències. Entre aquelles fonamentals per a comprendre, participar i transformar el nostre món, es troben les competències emocionals.

Concebem una competència com la capacitat per a mobilitzar adequadament un conjunt de coneixements, capacitats, habilitats i actituds necessàries per a realitzar activitats diverses amb un cert nivell de qualitat i eficàcia (Bisquerra i Pérez, 2007).

A partir d'aquesta definició de competència, poden destacar-se les següents característiques:

- És aplicable a les persones (individualment o de manera grupal).
- Implica uns coneixements ("sabers"), unes habilitats ("saber-fer") i unes actituds i conductes ("saber estar" i "saber ser") integrats entre si.

En les dues sessions anteriors hem anat treballant les nostres competències emocionals. En un primer moment, prenent consciència de la nostra identitat i del nostre nivell de compromís amb l'entorn que ens envolta i seguidament aprenent a "comunicar per al bé comú". Per això hem treballat amb eines com l'argumentació i la narració, que complementen al model bàsic de la comunicació assertiva-empàtica. Totes elles contribuirán a crear un relat atractiu per a difondre i complir els ODS.

Tot això no acaba de complementar-se si no som capaços ara de parar-nos a comprendre les nostres emocions i la dels altres, prenent consciència sobre la relació que existeix entre les nostres emocions, el raonament i comportament empàtic, pro social i cooperatiu.

Si volem adquirir un compromís individual i col·lectiu per a poder arribar a transformar el nostre món pel bé comú i en compliment dels ODS, no podem aconseguir-ho sense aquestos tres passos bàsics "Des de mi vull anar cap als altres" no és una frase feta sense més, és el producte d'un procés en el qual hem treballat el pas del jo al nosaltres, de l'individual al col·lectiu, de l'apatia individual al compromís social.

Ja tenim algunes eines per a aconseguir-ho, competències emocionals que ens fan prendre consciència, comunicar i ser capaços de comprendre a l'altre, de posar-se en el seu lloc des de la intersubjectivitat, la comprensió i l'empatia. Per descomptat que ens queden moltes altres competències que entrenar. A més, haurem de reflexionar no sols sobre les competències emocionals que hem treballat i en la importància que tenen aquestes competències per a "transformar el nostre món". També ens tocarà fer una autorevisió d'aquestes altres per a ser conscients si ja les posseïm o si hem de buscar els mecanismes necessaris per a aconseguir-les.

En definitiva, en aquest moment tenim més poder per a poder apostar pel bé comú i anar complint el nostre compromís cap als ODS i així poder transformar el nostre món. Si som capaços de fer bé el camí podrem arribar a aconseguir-lo. Seguim?

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Desenvolupar accions per a l'educació emocional que potencien les competències emocionals necessàries per a desenvolupar una vertadera empatia.

Objectius específics.

- Centrar la nostra atenció en la comprensió de les nostres emocions i les dels altres.
- Prendre consciència de la interacció entre emoció, raonament i comportament empàtic, pro social i cooperatiu.
- Reflexionar sobre les competències emocionals treballades i en la importància que tenen aquestes competències per a “transformar el nostre món”.

CONTINGUTS

- Educació emocional: empatia.
- Consciència emocional.
- Competències emocionals necessàries per a transformar el món.

→ Activitat 1: Dinàmica “Mira qui balla”.

Traiem una xica i un xic, voluntaris, fora de l'aula. De la resta d'estudiants nomenem algú també voluntari/a, perquè dirigisca als altres en el ball com si fora el coreògraf/a. La resta dels companys ha d'imitar els passos de ball d'aquesta persona dissimuladament i fer tot el que aquesta faça.

A continuació, fiquem una cançó animada (per exemple, “Happy” de Pharrell Williams) i demanem a les dues persones que han eixit que entren i observen. Han de dir que està passant en aquest ball, és a dir, adonar-se que algú el dirigeix i els altres l'estan seguint.

Pot ser que conegueu aquesta dinàmica com “el director d'orquestra”.

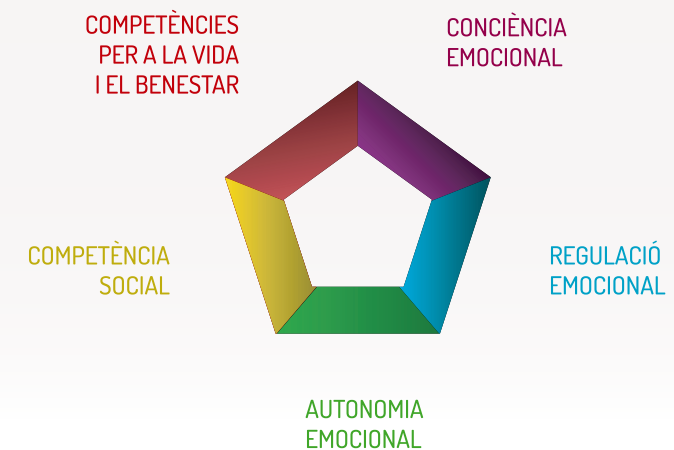
→ Activitat 2: Dinàmica “Les frases de la meua vida”.

Cada persona ha d'agafar un paper, dividir-lo en tres parts iguals i en cada part escriure una frase que haja significat i/o que signifiqui molt en la seua vida, que li haja marcat en algun moment (sempre des del punt de vista positiu). Seguidament les han de doblegar i depositar en una caixa. Ens asseiem en cercle i posem la caixa en el centre on estan mesclades totes les frases. Després demanarem al nostre alumnat que agafe tres papers sense mirar, a l'atzar. Quan la tinguen, a manera de reflexió interior, responguen: Què em diu aquesta frase? Quin paper ha exercit o exerceix en la meua vida? (ningú pot tindre la seua pròpia frase). Una vegada feta aquesta reflexió els demanem que compartisquen alguna amb el grup.

→ Activitat 3: Presentació “Cap als altres”.

Breu presentació sobre les competències emocionals treballades i per què són necessàries per a transformar el nostre món. Segons la classificació feta per Rafael Bisquerra existeixen cinc tipus de competències emocionals:

Després de la presentació poden anar emplenant la fitxa 1 d'acte registre de competències emocionals on heu de marcar aquelles que creuen que tenen per a adonar-se en què poden millorar per aconseguir compromís inicial i moltes coses més.

a

activitat

Activitat 4. Posada en comú i reflexió final:

Una vegada feta la presentació i l'acte registre de competències emocionals obrim un diàleg on es reflexione sobre el procés d'aquestes tres últimes sessions “**Des de mi vull anar cap als altres**”

t

temporalització

TEMPORALITZACIÓ

- 1 Fase d'intersubjectivitat: activitat 1 (10 minuts).
- 2 Fase d'acció inicial i fase de diàleg: activitat 2 (25 minuts).
- 3 Fase de reflexió final i aportacions: activitat 3 i 4 (20 minuts).

r

recursos

RECURSOS

- 1 Sala àmplia i equip amb música.
- 2 Paper (a poder ser reciclat) i caixa (o paperera).
- 3 Presentació per a diapositives.
- 4 Fitxes d'acte registre de competències emocionals.

o

observacions

OBSERVACIONS

Mesura bé els temps i tingues-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos.

UNITAT DIDÀCTICA **V**:

ENS IMPLIQUEM?

MARC TEÒRIC

La tasca de transformar el nostre món depèn d'una actitud de responsabilitat. Actitud que és tant individual com col·lectiva. Per això, aprendre a cooperar resulta molt adequat per a afavorir la implicació i la participació de persones i grups davant els reptes globals que suposen els ODS.

L'apatia és un dels grans frens per a la transformació del nostre món. Diversos factors, tant interns com externs, impedeixen a persones i grups implicar-se i participar de manera responsable enfront dels problemes actuals. No obstant això, la trobada amb els/les altres, la persecució d'objectius comuns i l'exercici d'habilitats per al treball en equip constitueixen estratègies fonamentals per a trencar la inèrcia de desinterés i incomprensió imperants en la nostra societat.

El primer factor que hem de considerar per a saber cooperar és la nostra actitud davant la realitat que ens envolta. Les actituds (avaluacions que realitzem sobre les conseqüències de les nostres conductes) estan molt influenciades per les nostres emocions, conviccions i creences; fins al punt de tindre la força per a dirigir la nostra conducta en una direcció o una altra (Alonso Arroyo, 2004) o fins i tot predir les nostres conductes (Escámez Sánchez, 2007).

Així doncs, l'actitud necessària per a poder cooperar ha d'encaminar-se cap a una valoració positiva del treball en equip, de la consecució d'objectius comuns, de relacionar-se adequadament amb altres persones i reconèixer i respectar les diferències. Això és el que significa implicar-se.

Però a l'hora d'implicar-nos no es tracta només de la nostra actitud o motivació, sinó de la nostra formació i de la manera en la qual ens organitzem per a facilitar que tots i totes puguem implicar-nos. Arribats a aquest punt no es tracta només de voler sinó de saber i poder cooperar per a transformar el nostre món. Per tant, per a cooperar és necessari voler (motivació), saber (coneixement) i poder (recursos, organització).

En unitats anteriors hem treballat les competències emocionals necessàries per a passar del jo al nosaltres. L'exercici d'aquestes competències predisposa cap a la cooperació i ara és el moment de plantejar-nos quins són els mecanismes adequats per a la seua posada en pràctica. Gràcies a tot el treball anterior hem establert les bases per a posar en pràctica destreses com ara la comunicació assertiva i l'empatia, que fan favorable la resolució de conflictes, la creació de normes, el repartiment de rols i la cohesió grupal. Totes elles estan connectades, de manera que l'alumnat compregui que el bé comú depèn de tots i de totes (interdependència positiva).

La comprensió d'aquesta veritat última constitueix l'objectiu de tota cooperació. La unitat i la diversitat no són incompatibles, sinó que es reconeixen mútuament a través l'esforç conjunt. La responsabilitat mútua, el respecte a la diversitat i creativitat de persones i grups, així com compartir un objectiu comú, constitueixen l'essència d'aquesta interdependència positiva. Només així s'aconseguirà la implicació i participació necessàries per a treballar pel bé i per la consecució dels ODS.

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Construir estratègies col·laboratives, a partir de la creativitat individual i col·lectiva i la diversitat en valors, que permeten el desenvolupament d'habilitats i competències adquirides i promoguen la implicació.

Objectius específics.

- Reflexionar sobre les actituds necessàries per a la implicació i participació en una activitat.
- Aprendre la relació entre voler, saber i poder a l'hora de participar i cooperar.
- Promoure la implicació i cooperació a través de la creativitat individual i col·lectiva per a transformar el nostre món.

CONTINGUTS

- Actituds a l'hora de participar i implicar-se.
- Voler, saber i poder cooperar per a transformar el nostre món.
- Implicació a través de la creativitat i la diversitat en valors.

activitat

→ Activitat 1: Dinàmica “Quatre individus”.

Se'ls llig el conte i es fa una xicoteta reflexió sobre les actituds a l'hora d'implicar-se i participar.

Hi havia una vegada quatre individus

TOTHOM / ALGÚ / NINGÚ / QUALEVOL

Hi havia un treball important per a fer, TOTHOM havia de fer-lo, però no es preocupava perquè estava segur que ALGÚ ho faria.

En realitat, QUALEVOL podia haver-ho fet, però finalment NINGÚ ho va fer.

Quan NINGÚ ho va fer, ALGÚ es va posar nerviós perquè TOTHOM tenia el deure de fer-ho.

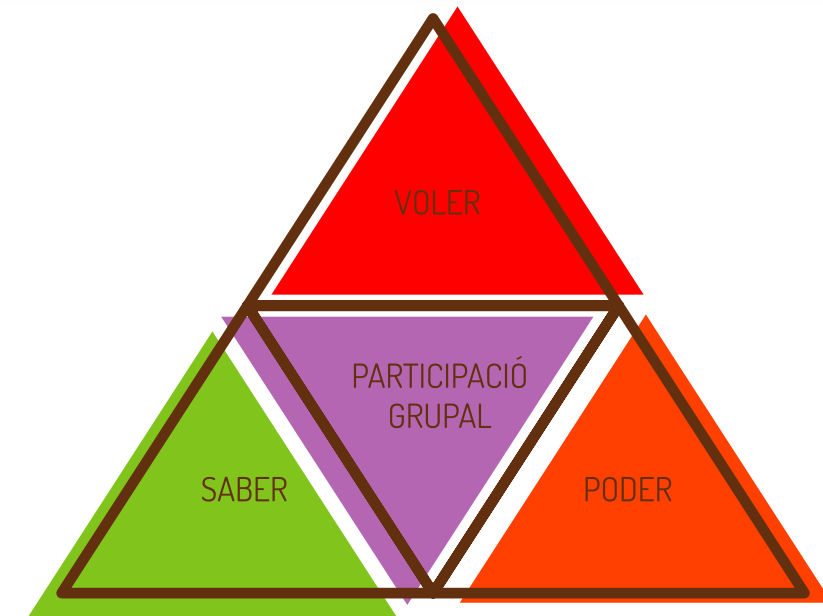
Al final de comptes, TOTHOM li va tirar la culpa a ALGÚ quan NINGÚ va fer el que QUALEVOL podria haver fet.

activitat

→ Activitat 2: Presentació “Voler, saber, poder”.

Breu exposició teòrica sobre cadascun d'aquests conceptes, la seua importància i la seua relació a l'hora d'implicar-nos i construir un context cooperatiu per a realitzar alguna acció concreta que ens ajude a transformar el nostre món.

activitat

→ Activitat 3: Dinàmica “Somiant un món nou”.

En aquesta dinàmica crearem un procés participatiu dins d'un escenari concret del seu entorn. Els processos participatius són mètodes que s'utilitzen per a aconseguir la participació activa de tots els membres d'un grup en un procediment de presa de decisió.

Per a això, elaborarem un mapa dels somnis on partirem de les seues necessitats i prioritats individuals i col·lectives per a caminar cap a la construcció d'un somni per un món nou des de la implicació, la participació i la creació de xarxes per a la cooperació pel Bé Comú.

Hauran de pensar primer, individualment, en algun lloc concret de la seua localitat que li agradaria canviar positivament. A continuació, hauran de completar el quadre de la fitxa 1, on poden plasmar el que li agrada i no li agrada del seu entorn, les necessitats, motivacions o compromisos individuals i grupals necessaris per a aqueix canvi. Finalment, hauran de formar grups de 5-6 persones (els quals ja seran fixos fins a l'última sessió) i compartim amb el grup el nostre mapa i realitzem un conjuntament i el plasmem en la infografia del mapa dels somnis, des d'on començar a transformar el nostre món.

Fitxa 1: “Somiant un món nou”

El que ens agrada	
El que no ens agrada	
El que necessitem (necessitats i valors)	
El que ens agradaria (propostes)	
Amb el que comptem (recursos)	
El que puc fer jo (vull, sé i puc)	
El que podem fer junts (cooperem)	

→ Activitat 4: Posada en comú i reflexió final.

Una vegada realitzat el mapa dels somnis, és moment de reflexionar en un debat final. Cada grup compartirà el seu projecte. Participar és passar a l'acció, per això és important diferenciar entre pensament (dir que es farà) i acció (fer de manera efectiva).

→ TEMPORALITZACIÓ

- 1 Fase d'intersubjectivitat: activitat 1 (5 minuts).
- 2 Fase d'acció inicial: activitat 2 (10 minuts).
- 3 Fase de diàleg: activitat 3 (25 minuts).
- 4 Fase de reflexió final i aportacions: activitat 4 (15 minuts).

→ RECURSOS

- 1 Sala àmplia.
- 2 Paper continu, paper adhesiu, retoladors.
- 3 Presentació per a diapositives.
- 4 Fitxa mapa dels somnis per a cada grup.

→ OBSERVACIONS

Mesura bé els temps i tingues-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos.

UNITAT DIDÀCTICA **V** **I**: PASSANT A L'ACCIÓ → MARC TEÒRIC ↓

“Entenem per participar com prendre part activa en alguna cosa (...) Però per a participar cal aprendre. Si en la família, o a l'escola o en altres contextos on es desenvolupa una persona, no existeix oportunitat d'opinar, escoltar, col·laborar o cooperar amb uns altres en un objectiu comú, difícilment sabran participar.” (Herrera Menchén, 2006: 11).

El pas de la implicació a l'acció es realitza a través d'una participació eficaç. La unitat anterior es va centrar en les motivacions i en els pressupostos per a aprendre a cooperar. Una vegada aconseguida aquesta implicació, és necessari fer un pas més i articular els mecanismes adequats per a dissenyar, gestionar i avaluar un procés participatiu. Per a participar cal aprendre.

La participació social és un instrument que permet a persones i grups influir de manera conscient sobre la gestió dels seus interessos i necessitats. Aquesta influència es pot realitzar de manera individual o col·lectiva, a través d'eines, estructures i processos específics d'indagació, debat i decisió sobre els temes que els preocupen.

Aconseguir una participació activa de la ciutadania en els assumptes públics, especialment entre la població adolescent i juvenil, s'ha convertit en una prioritat per a les Administracions públiques i organismes internacionals. Així es reconeix en l'article 48 de la Constitució Espanyola (“els poders públics promouran les condicions per a la participació lliure i eficaç de la joventut en el desenvolupament polític, social, econòmic i cultural”), en l'article 43 de la Llei 2/2015, de 2 d'abril, de Transparència, Bon Govern i Participació Ciutadana de la Comunitat Valenciana (“La Generalitat impulsarà l'enfortiment del teixit associatiu, la implicació ciutadana en la formulació i avaluació de les polítiques públiques, així com la generació de cultura i hàbits participatius entre la ciutadania”) o en l'Estratègia de la Unió Europea per a la joventut 2019-2027 (“totes les polítiques i activitats relatives a la joventut han de recolzar el seu dret a participar en el desenvolupament, l'aplicació i el seguiment de les polítiques que els afecten a través d'una participació significativa dels joves i de les organitzacions juvenils”).

En ensenyar-los a participar, estem fent efectiu un dret i a més realitzem accions concretes que busquen transformar la seua pròpia realitat. La creació i implementació d'un procés participatiu alimenta les fortaleces, interessos i habilitats de cada persona, oferint una oportunitat real per a influir sobre les decisions que l'afecten individual i col·lectivament. La construcció col·lectiva, com assenyalen Alzina i uns altres, fa que ens enriqueix tant a nivell personal com a nivell grupal (2017: 151).

Els processos de participació atorguen una forta legitimació a les decisions adoptades (Vollmer, 2019: 186), per la qual cosa resulta imprescindible que les persones s'apropien del procés participatiu. Que senten com a pròpies les eleccions que prenen sobre el seu entorn i que tinguen un control sobre l'impacte que

les seues decisions tenen per a millorar la seua qualitat de vida i transformar el seu món.

Per aquest motiu, un coneixement adequat sobre els nivells de participació disponibles i saber situar-se en el nivell en què es troba actualment, ajudarà el nostre alumnat a experimentar el significat de passar a l'acció a través d'una interdependència positiva. A partir d'ací, la creació d'un procés participatiu pot ajudar el nostre alumnat a somiar un món nou on ells i elles juguen un paper rellevant. En definitiva, passar de la protesta a la proposta, i de la proposta a l'acció pel bé comú.

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Aprendre a participar a través del diàleg cooperatiu i la implementació de processos transparents i democràtics.

Objectius específics.

- Afavorir la interdependència positiva a través de la cohesió grupal.
- Conèixer els mecanismes i nivells de la participació individual i col·lectiva possibles en la societat.
- Crear un procés participatiu que ens ajude a transformar cooperativament el nostre món a través d'una implicació i participació actives.

CONTINGUTS

- Conceptualització de l'expressió “passar a l'acció”.
- Participació a través de la cooperació.
- Procés participatiu transparent, democràtic i inclusiu.

→ Activitat 1: Dinàmica “Passar a l'acció”.

Es traça un quadrat/cercle enorme a la sala amb cinta carrosser, si no es disposa de l'espai suficient, es pot anar al pati o un altre espai ampli i fer el quadrat/cercle amb guix en el terra i en el centre es posa un sobre amb un paper el contingut del qual és la següent frase: “Cal passar de la protesta a la proposta i de la proposta a l'acció”

A continuació, es formen grups de 5-6 persones i se'ls demana que agafen el sobre, tenint en compte que no han de posar els peus dins del quadrat.

Una vegada aconseguit el sobre els demanem que l'òbriguem i ens diguen què els suggereix la frase que conté. S'obri un xicotet debat/reflexió.

a

activitat

→ Activitat 2: Presentació “Passant a l'acció”.

Presentació sobre els diferents mecanismes i nivells que ens trobem a l'hora de participar. S'explica l'escala de la participació de Hart (1992):

Escala de la participació ciutadana (Font: adaptat de Hart (1992) sobre l'original de Arstein, 1969)

a

activitat

→ Activitat 3: “Participacció”

Dividim l'alumnat en els grups formats en la sessió anterior i els demanem que trien una de les propostes que van fer en el mapa dels somnis de la sessió anterior, amb l'objectiu de convertir-la en un projecte/acció a dur a terme per a transformar el nostre entorn més pròxim.

A continuació treballaran empenant el següent quadre estructurat, és ací on es plasmarà el seu xicotet projecte. Aquest quadre els servirà de base i l'utilitzaran en el que resta d'unitats per a anar afegint valor a aquest projecte.

a

activitat

→ Activitat 1: “Participació”.

NOM DEL PROJECTE:	
Què es vol aconseguir (objectiu/s a complir)	
Activitats o accions	
Tasques necessàries per a fer-ho	
Recursos necessaris per a fer-ho	
Qui ho fa (perquè vol, sap i perquè pot)	
Quan i on es fa	

metodologia

→ **METODOLOGIA**

- Has de motivar a tothom, per a això tingues en compte la interacció i la intersubjectivitat creant un clima de confiança, usa un llenguatge pròxim, amé, incidint en la cooperació i en cada persona segons les seues necessitats.
- Tingues en compte l'atenció a la diversitat i la perspectiva de gènere per a generar major cohesió en el grup dins del respecte a les diferències individuals.
- Fes una observació dels comportaments del grup i si es compleixen o no els mecanismes adequats de cooperació: context cooperatiu, cohesió grupal, interdependència positiva, comunicació assertiva, repartiment de rols, etc. Tots els errors que hages detectat durant el desenvolupament de la classe planteja'ls com a reflexió final.

temporalització

→ **TEMPORALITZACIÓ**

- 1 Fase d'intersubjectivitat: activitat 1 (5 minuts).
- 2 Fase d'acció inicial: activitat 2 (10 minuts).
- 3 Fase de diàleg: activitat 3 (25 minuts).
- 4 Fase de reflexió final i aportacions: activitat 4 (15 minuts).

recursos

→ **RECURSOS**

- 1 Sala àmplia.
- 2 Cinta de carrosser o guix
- 3 Sobre amb la frase.
- 4 Presentació per a diapositives.
- 5 Fitxes amb les plantilles del procés grupal i paper adhesiu.

observacions

→ **OBSERVACIONS**

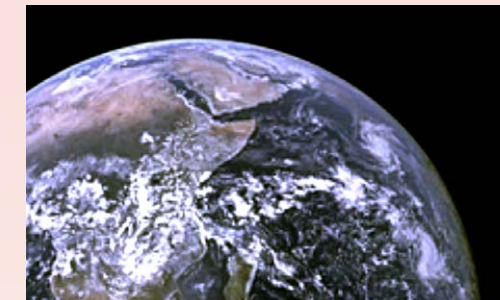
Mesura bé els temps i tingues-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos.

UNITAT DIDÀCTICA **V I I**: PLANETA: SOSTENIBILITAT AMBIENTAL → MARC TEÒRIC

Un planeta es defineix com un "cos sòlid celeste que gira al voltant d'una estrella i que es fa visible per la llum que reflecteix" (RAE, 2014). Una freda definició com aquesta no pot transmetre la importància que el nostre planeta té per al nostre benestar i la nostra supervivència. No obstant això, una imatge pot ajudar a visualitzar fins a quin punt la Terra és la nostra casa comuna (imatge 1).

Imatge 1. "La bala blava". Imatge del planeta Terra presa des de la nau espacial Apollo 17 el dia 7 de desembre de 1972. Font: NASA.

Però l'impressionant progrés tècnic desenvolupat en els últims cent cinquanta anys ha ocasionat un profund impacte en la nostra llar. Entre aquestos efectes, l'augment progressiu de la temperatura del sistema climàtic terrestre (el que popularment coneixem com a escalfament global o canvi climàtic), que representa una amenaça urgent i potencialment irreversible per als sistemes naturals i humans.

Així, segons l'últim informe del Panell Intergovernamental sobre Canvi Climàtic, l'escalfament global ja ha superat el límit dels 1,5 °C, i els seus efectes dependran de la magnitud d'aquest, de la localització geogràfica, dels nivells de desenvolupament i vulnerabilitat, així com de les decisions d'adaptació i mitigació del canvi climàtic compatibles amb un desenvolupament sostenible, l'erradicació de la pobresa i la reducció de les desigualtats (IPCC, 2019: 5).

Per a lluitar contra les catastròfiques conseqüències d'aquest fenomen, resulta imprescindible replantejar-nos la nostra relació amb el planeta. No existeixen receptes exactes per a respondre a

aquestos desafiaments, però sí que existeix un conjunt de criteris clau per a canviar la mirada sobre la realitat i desprendre's d'una manera de vida incompatible amb el planeta (Herrero, 2011: 49)

El desenvolupament sostenible és el paradigma general de les Nacions Unides per a respondre a aquest desafiament, el qual es va definir el 1987 com “el desenvolupament que satisfà les necessitats actuals sense comprometre la capacitat de les futures generacions de satisfer les seves pròpies necessitats”.

Els ODS desenvolupen les metes per a un desenvolupament sostenible, a través del compliment dels acords internacionals sobre el canvi climàtic, la protecció dels ecosistemes terrestres i marins, el foment del consum responsable i la protecció de la vida en els ecosistemes terrestres i marins. L'Eix 1r del Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020 el concreta a través del reconeixement exprés dels drets de la Terra.

Igualment, des de l'Economia del Bé Comú, la sostenibilitat ambiental representa un valor defensat a través d'una relació més ecològica entre els diferents grups d'interés en les empreses, municipis o centres educatius. De quina manera? A través de la consideració ecològica del cicle de vida de productes i serveis, així com de la promoció d'un comportament individual i col·lectiu més ecològic.

Per tot això, a més de considerar el planeta com una llar o la nostra pàtria comuna, hem de replantejar-nos-el com un bé. Però no un bé del qual podem servir-nos a la nostra voluntat, sinó com un bé comú. Un bé que comença en el sòl que trepitgem i augmenta progressivament la seua escala fins al nivell planetari (Bollier, 2016: 37). Un bé comú, concebut com una cosa bona i amb valor propi, digne d'admiració i respecte (Bilbeny, 2019: 40).

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Treballar l'educació en valors planificant accions per al bé comú: sostenibilitat ambiental.

Objectius específics.

- Indagar sobre les possibles accions que cometem conscient o inconscientment i que poden afavorir o perjudicar la sostenibilitat ambiental.
- Fomentar la sostenibilitat ambiental en el nostre projecte, respectant el marc de l'Agenda 2030 i l'Eix 2n del Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020.

CONTINGUTS

- Bé comú, ODS i Drets Humans: la sostenibilitat ambiental.
- Què faig jo per la sostenibilitat ambiental.
- Què podem fer per la sostenibilitat ambiental en el nostre entorn i en la resta del planeta.

activitat

→ Activitat 1: Presentació “Bé comú, ODS i Drets Humans: la sostenibilitat ambiental”.

Breu presentació sobre aquests conceptes per a sensibilitzar l'alumnat sobre la urgència de corregir el greu deteriorament dels ecosistemes a través de la cooperació.

El desenvolupament cooperatiu d'accions concretes pot incidir sobre la conscienciació i la transformació del seu entorn més pròxim.

Es recorrerà per a això a algun vídeo (generació Greta, per exemple: <https://www.youtube.com/watch?v=h7UWQgWG8jU>) o a infografies relacionades amb la temàtica d'aquesta unitat, com aquesta.

Imatge d'<https://pixabay.com/es/>.

activitat

Activitat 2: Joc d'indagació**“El joc de l'arc de Sant Martí què faig jo per la sostenibilitat ambiental?”.**

En el pòster del joc de l'arc de Sant Martí, cada títol tindrà un color: energia (roig), lluita contra el canvi climàtic (taronja), respecte al medi ambient i la diversitat (verd), contaminació atmosfèrica, acústica, etc. (blava), fem i residus inservibles (anyil) i gestió de l'aigua i del medi marí (violeta). A continuació, es demana al grup participant que agafen fulles autoadhesives (paper adhesiu) i les emplen amb accions que afavorisquen la sostenibilitat ambiental en cadascuna de les tires d'aquest arc de Sant Martí.

activitat

Activitat 3: Treball guiat per equips “Actue pel planeta”.

Treballarem el nostre projecte desenvolupat en la sisena sessió, al qual inclourem el valor de l'economia del bé comú: sostenibilitat ambiental, per a veure quins aspectes positius i negatius podem generar a través del nostre projecte i així començar la transformació del nostre entorn més pròxim. Per a això revisarem i inclourem en el nostre projecte els següents aspectes:

- Afegiu una activitat o acció al vostre projecte que complisca amb el valor de la sostenibilitat ambiental.
 - Quines són les tasques i recursos necessaris per a aconseguir-ho?
 - Quins avantatges i inconvenients trobem perquè el nostre projecte siga sostenible en el nostre entorn?
- Impacte.

activitat

Activitat 4. Posada en comú i reflexió final.

En finalitzar el treball guiat per equips, un o diversos representants de cada grup exposen a la resta de companys com el seu projecte d'acció contribuirà a la sostenibilitat ambiental. **Quan tots els grups hagen compartit les seues idees es finalitza la sessió amb una reflexió final conjunta sobre els conceptes tractats.**

temporalització

TEMPORALITZACIÓ

- 1** Fase d'intersubjectivitat i acció inicial: activitat 1 (10 minuts).
- 2** Fase d'acció inicial: activitat 2 (10 minuts).
- 3** Fase de diàleg: activitat 3 (20 minuts).
- 4** Fase de reflexió final i aportacions: activitat 4 (10 minuts).

recursos

RECURSOS

- 1** Sala àmplia.
- 2** Pòster del joc de l'arc de Sant Martí i paper adhesiu.
- 3** Quadre del treball guiat per equips.
- 4** Presentació per a diapositives.
- 5** Fitxes.

observacions

OBSERVACIONS

Mesura bé els temps i tingues-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos.

***Si és necessari, es podrà deixar l'activitat 3 com a treball d'equip per a casa, així tindran més temps per a la reflexió i l'aprenentatge que ens proporcionen la resta d'activitats plantejades.**

UNITAT DIDÀCTICA **V I I I**: PERSONES (DIGNITAT HUMANA) → MARC TEÒRIC

La dignitat és un concepte esquiú i enigmàtic. Es recull de manera recurrent en tots els acords internacionals i en els textos constitucionals moderns, però resulta difícil determinar el seu sentit exacte. De fet, si preguntem a qualsevol què significa realment, seria complicat que ens donara una resposta clara. En realitat, hem d'assumir que la noció de dignitat humana se sosté sobre una ficció ètica i jurídica amb importants conseqüències (Marina i Rimbaud, 2018: 511).

Tota persona, amb independència del seu origen i de les seues característiques o circumstàncies, mereix respecte i reconeixement. Es tracta d'una qualitat inherent a la condició humana, que declara així el gran valor que té qualsevol persona pel simple fet d'existir en el món.

Aquesta afirmació és la base sobre la qual es construeix un sistema de drets i deures que garanteixen el compliment d'aquesta exigència de respecte. Aquests drets configuren un espai mínim segur en el qual les persones poden desenvolupar-se sense que siguin vulnerades per les altres.

Ara bé, la dignitat no es refereix únicament a una exigència abstracta de respecte, sinó també de manera concreta, a través de l'assegurament d'unes condicions materials necessàries per a poder gaudir plenament de la vida. Una vida digna es compleix quan se satisfan les necessitats mínimes per a la supervivència (llum, aigua, energia, habitatge, aliment) i també quan s'amplien els horitzons vitals (educació, cultura) fins a configurar una vida bona.

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible actuen com una brúixola que permet orientar a persones, organitzacions i països sobre els objectius i metes que fan realitat unes condicions de vida digna.

D'igual forma, l'Eix 2n del IV Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020 aposta perquè "totes les persones poden realitzar el seu potencial amb dignitat i igualtat i en un medi ambient saludable". Per a això, preveu el desenvolupament d'estratègies basades en la protecció dels drets de dones i infància, dels béns comuns públics, així com d'una ciutadania global.

Des de l'Economia del Bé Comú, la dignitat humana es materialitza en obligacions concretes que cada empresa, centre educatiu o municipi han de complir per a assegurar aquesta exigència, respecte i reconeixement. Un ésser humà no és un recurs, sinó el centre sobre el qual han de pivotar totes les relacions econòmiques.

En una societat individualista i hiperconsumista, l'exigència de dignitat no s'esgota a reclamar el compliment de drets que satisfacen les necessitats bàsiques per a la supervivència. Una societat orientada al bé comú, implica que la dignitat siga també una manera de viure (Bieri., 2017). Així, una manera de vida digna és aquella que es qüestiona el tracte i la relació que cada persona té amb si mateixa (autoestima, intimitat) i amb la resta del món (respecte, integritat, responsabilitat).

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Treballar l'educació en valors planificant accions per al bé comú: dignitat humana.

Objectius específics.

- Indagar sobre la situació dels drets individuals a nivell mundial i el paper que per al seu compliment tenen els Objectius de Desenvolupament Sostenible i del Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020.
- Fomentar la dignitat humana en el nostre projecte, respectant el marc de l'Agenda 2030 i l'Eix 2n del Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020.

CONTINGUTS

- Bé comú, ODS i Drets Humans: dignitat humana.
- Drets, desafiaments i metes per a garantir la dignitat humana.
- Què faig jo per la dignitat humana. Què podem fer per a defensar la dignitat humana en el nostre entorn.

activitat

Activitat 1: Presentació “Bé comú, ODS i Drets Humans: Dignitat Humana”.

Breu presentació sobre aquests conceptes per a sensibilitzar l'alumnat sobre la urgència de cooperar per a reconèixer i legitimar la dignitat de tot ésser humà. El desenvolupament cooperatiu d'accions concretes pot incidir sobre la conscienciació i la transformació del seu entorn més pròxim. Es recorrerà per a això a algun vídeo o a infografies relacionades amb la temàtica d'aquesta unitat.

Suggeriment: <https://www.youtube.com/watch?v=ejbty8py1s0>

activitat

Activitat 2: Joc d'indagació “Dret i meta. Una qüestió de dignitat”.

Dividim la classe en grups de 4 a 6 persones. A cada grup se li reparteix un tauler de joc com el de la fitxa 1 on trobarem el nom de diferents drets. També es reparteix a cada grup un joc de targetes que inclouen situacions i exemples concrets sobre drets humans vinculats a la dignitat humana. Podeu consultar les targetes de manera individual en la fitxa 2.

Les instruccions del joc són les següents:

Es reparteix el mateix nombre de targetes a tots els integrants de l'equip. Individualment, cada persona llig les targetes que li han tocat. En ordre, jugador per jugador, anirà col·locant cada targeta en el seu dret corresponent. Però aneu amb compte! Algunes situacions no constitueixen drets reals, sinó opinions o valoracions subjectives.

Cada vegada que un jugador col·loque la targeta en el dret que considere, haurà de raonar la seua elecció i la resta de concursants, si no estan d'acord amb la seua decisió, podran debatre sobre on recol·locar-la. Si es disposa de temps de sobra, al final d'aquest joc es pot fer una posada en comú, fent èmfasi en les targetes que l'alumnat no considera cap dret, per veure si ho són o no realment.

activitat

Activitat 3: Treball guiat per equips “Actue per les persones”.

Treballarem el nostre projecte desenvolupat en la sisena sessió, al qual inclourem el valor de l'economia del bé comú: dignitat humana. Per a això revisarem i inclourem en el nostre projecte els següents aspectes:

- Afegiu una activitat o acció al vostre projecte que complisca amb el valor de Dignitat humana.
- Quines són les tasques i recursos necessaris per a aconseguir-ho?
- Quins avantatges i inconvenients trobem perquè el nostre projecte respecte el valor de la Dignitat Humana? Impacte.

activitat

→ Activitat 4: Posada en comú i reflexió final.

En finalitzar el treball guiat per equips, un o diversos representants de cada grup exposen a la resta de companys com el seu projecte d'acció contribuirà a la dignitat humana.

Quan tots els grups hagen compartit les seues idees es finalitza la sessió amb una reflexió final conjunta sobre els conceptes tractats.

temporalització

→ TEMPORALITZACIÓ

- 1 Fase d'intersubjectivitat i acció inicial: activitat 1 (5 minuts).
- 2 Fase d'acció inicial: activitat 2 (20 minuts).
- 3 Fase de diàleg: activitat 3 (20 minuts).
- 4 Fase de reflexió final i aportacions: activitat 4 (10 minuts).

recursos

→ RECURSOS

- 1 Sala àmplia.
- 2 Tauler i targetes de drets i meta.
- 3 Quadre de treball guiat per equips.
- 4 Presentació per a diapositives.
- 5 Fitxes.

observacions

→ OBSERVACIONS

Has de ser molt incisiu/a durant la fase de presentació, per a després deixar a l'alumnat el seu propi espai de reflexió i indagació (encara que després hages d'insistir contínuament en els conceptes que has explicat al principi).

*Si és necessari, es podrà deixar l'activitat 3 com a treball d'equip per a casa, així tindran més temps per a la reflexió i l'aprenentatge que ens proporcionen la resta d'activitats plantejades.

UNITAT DIDÀCTICA ① ⑩:

PROSPERITAT (JUSTÍCIA SOCIAL) → MARC TEÒRIC

El desenvolupament vital dels éssers humans no es produeix a partir d'un mateix punt de partida. El lloc i moment de naixement determinen unes circumstàncies concretes que condicionaran el futur de cada persona. La classe social, el gènere, l'edat, l'origen ètnic, la religió, el nivell de desenvolupament econòmic, l'accés a l'educació i a altres serveis públics, constitueixen factors determinants per a la prosperitat individual i col·lectiva de la humanitat.

Aquest progrés econòmic, social i tecnològic determina que el conjunt de la humanitat pugui gaudir d'una vida pròspera i plena, en harmonia amb la naturalesa. Aquest objectiu s'aconsegueix quan existeix un equilibri entre tots els factors que hem esmentat, basats en el reconeixement de la igualtat i de la prosperitat com a drets universals.

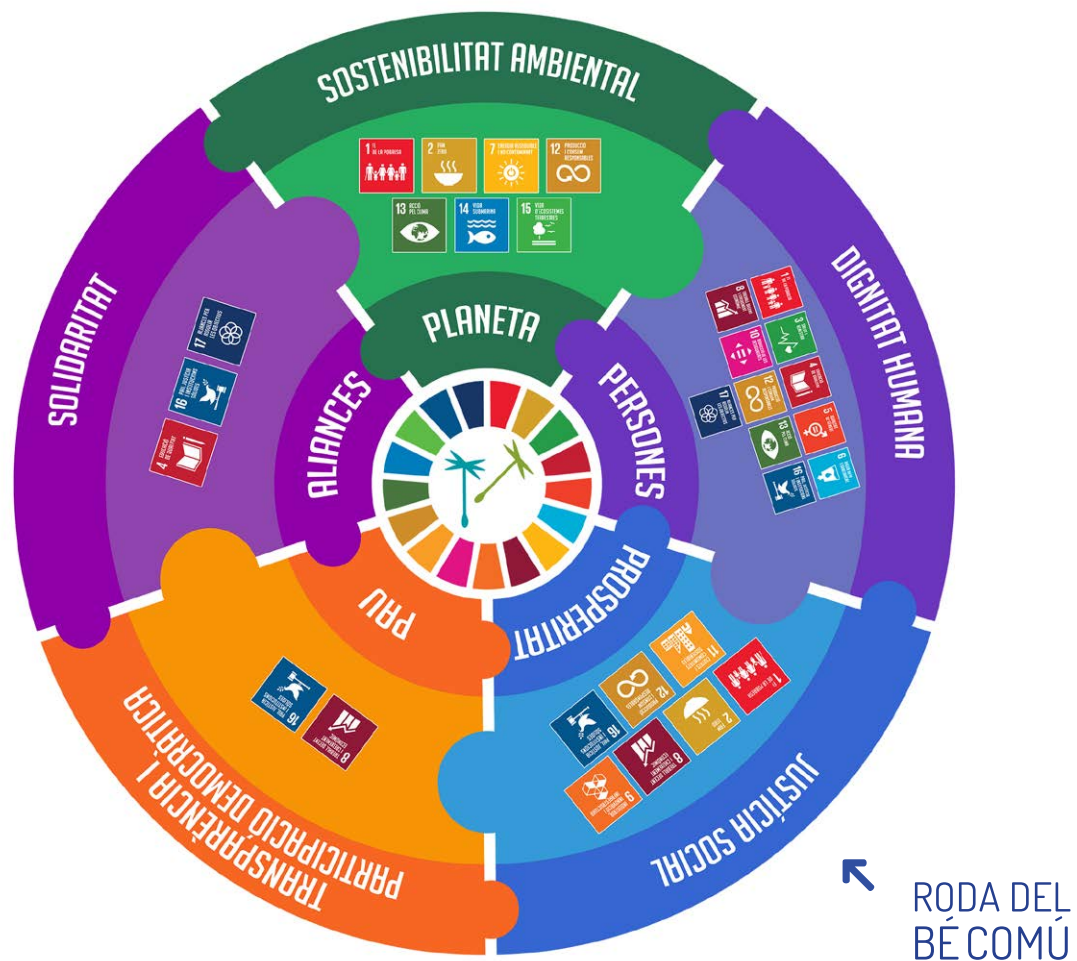
Així doncs, la diferència de posicions des de la qual parteix una persona o una societat determina les oportunitats que tindrà en el futur, la qual cosa condiona la seva autonomia i la capacitat per a anticipar la seva pròpia destinació (Dubet, 2010: 104). La diferència de tracte que dificulta o impedeix la prosperitat individual o col·lectiva es denomina desigualtat social. I precisament l'última gran crisi econòmica ha suposat un augment desorbitat de la desigualtat en tots els seus àmbits (econòmic, ecològic, social i cultural). La justícia social és la via adequada per a reduir o eliminar aquestes desigualtats.

L'Objectiu 10 de l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible està específicament dedicat a la reducció de desigualtats. Estableix una sèrie de metes a individus, organitzacions i països perquè promoguen la inclusió de totes les persones a través de polítiques fiscals, salarials i de protecció social que augmenten progressivament els seus ingressos. Per aquest motiu, està molt relacionat amb l'Objectiu 8, dedicat al treball decent i al creixement econòmic.

L'Eix 3r del Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020 concreta aquestes metes a través del reconeixement del dret de qualsevol ésser humà a una vida pròspera i plena en igualtat i en harmonia amb la naturalesa. Aquesta prosperitat s'aconsegueix mitjançant objectius estratègics dirigits a garantir la sobirania alimentària, promoure l'economia social, el comerç just i els processos de compra pública ètica, així com les condicions per a l'emprenedoria i la creació d'ocupació decent.

Des de l'Economia del Bé Comú es considera que la justícia social és un valor pel qual empreses, municipis i centres educatius han de tindre en compte els efectes negatius d'un model competitiu. El foment de la cooperació estructural entre tots els grups d'interès presents en el model econòmic (proveïdors, finançadors, treballadors/as, comunitat, entorn social) contribuirà a la reducció de desigualtats sense comprometre la sostenibilitat.

En definitiva, perquè una societat estiga orientada al bé comú, cal que la igualtat estiga al servei de la diferència, respectant la identitat individual dins d'una societat plural i diversa; de la mateixa manera que la llibertat ha d'estar al servei de la inclusió, perquè cap persona siga exclosa o marginada del conjunt social (Bilbeny, 2002: 24).

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Treballar l'educació en valors planificant accions per al bé comú: justícia social.

Objectius específics.

- Indagar sobre les diferents connotacions que pot tindre el terme prosperitat en el nostre entorn i la seua relació amb la justícia social com a valor fonamental per al bé comú.
- Experimentar de manera senzilla la situació de desigualtat des de la qual partim.
- Aclarir el concepte de justícia social com un valor imprescindible per a la consecució del bé comú.
- Fomentar la justícia social en el nostre projecte d'acció, com a objectiu de desenvolupament sostenible i complisca amb l'Eix 3 (Prosperitat) del IV Pla director per a la Cooperació Valenciana 2017-2020.

CONTINGUTS

- Prosperitat, desigualtat i justícia social.
- Bé comú, ODS i Drets Humans: justícia social
- Què podem fer per a reduir les desigualtats i afavorir la justícia social en el nostre entorn.

activitat

→ Activitat 1: Joc d'indagació "Prosperitat, més que un dret".

Per a començar aquest joc d'indagació, presentem a l'alumnat una imatge que representa un cercle amb la paraula prosperitat escrita en el centre i les paraules econòmica, social, cultural i ambiental envoltant-la en la seua circumferència. Després de presentar aquest "mandala de la prosperitat" els preguntem què els diu aquesta paraula (prosperitat) en cadascun d'aquests plans (economia, medi ambient, societat i cultura).

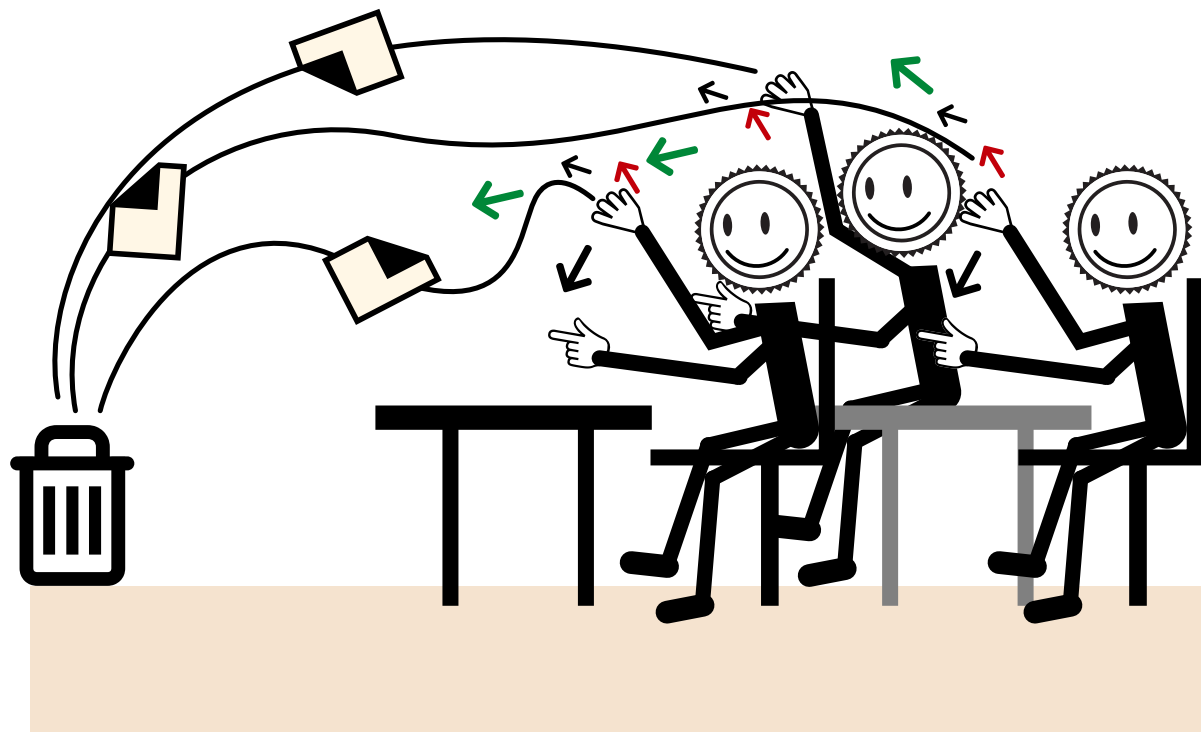
Podem fer-ho a través del següent exemple:

“Podeu pensar en un exemple concret com l'ofici de l'agricultura. En aquesta ocupació, com es pot aconseguir una prosperitat econòmica, mediambiental, cultural i social?”

Una vegada han reflexionat, demanem a l'alumnat que es pose dempeus realitzant dues files paral·leles al llarg de la sala. La persona facilitadora començarà a separar-les i a organitzar-les ràpidament dins de la mateixa fila, seguint els següents criteris:

- Davant els xics, darrere les xiques.
- Davant els estudiants i les estudiants altes, darrere els estudiants i les estudiants baixes.
- Davant les persones de nacionalitat espanyola, darrere les d'altres nacionalitats o cultures.
- Davant les persones sense ulleres, darrere les persones amb ulleres.

A continuació, es demana a tothom que facen una bola de paper amb material que tinguen a mà (es reparteixen papers reciclats als qui no tinguen) i que fixen la seua atenció en la paperera que tindran cadascun davant de la seua fila. En aquest punt qui facilite l'activitat col·locarà una paperera, just enfront de tot el grup. El facilitador/a indica que a partir d'eixe moment tots són membres del mateix lloc i que tenen l'oportunitat de “prosperar”. Per a això, l'única cosa que han de fer és llançar la bola de paper a la paperera mentre romanen en el seu lloc i sense moure's o avançar en la fila. Se'ls dona l'oportunitat perquè tothom llance per tornos.

Per a finalitzar el joc, ens dividim en grups de 4 a 6 persones. Se li reparteix a cada grup una baralla de cartes que podeu consultar de manera individual en la fitxa 1. També es reparteix l'anterior mandala de la justícia social en format tauler de joc. Les cartes es reparteixen mesclades i el grup ha de cooperar per a completar i classificar cada carta amb la seua paraula del mandala corresponent, creant 4 subbaralles i descartant aquelles que no encaixen amb el tauler.

Quan cada grup haja col·locat les seues cartes, compartirem els resultats i possibles dubtes que hagen sorgit en la classificació.

→ Activitat 2: Presentació “Bé comú, ODS i Drets Humans: justícia social”

Breu presentació sobre aquests conceptes per a sensibilitzar l'alumnat sobre la urgència de cooperar per a corregir les desigualtats que ens envolten. El desenvolupament cooperatiu d'accions concretes pot incidir sobre la conscienciació i la transformació del seu entorn més pròxim. Es recorrerà per a això a algun vídeo o a infografies relacionades amb la temàtica d'aquesta unitat.

Suggeriment: <https://www.youtube.com/watch?v=z754lhcx6qw>

→ Activitat 3: Treball guiat per equips: “És de justícia social”.

Treballarem el nostre projecte desenvolupat en la sisena sessió, al qual inclourem el valor de l'economia del bé comú: justícia social. Per a això revisarem i inclourem en el nostre projecte els següents aspectes:

- Afegiu una activitat o acció al vostre projecte que complisca amb el valor de la justícia social.
- Quines són les tasques i recursos necessaris per a aconseguir-ho.
- Revisau les possibles accions incloses en el vostre projecte que puguin estar influint de manera positiva o negativa en la consecució de la justícia social. Corregiu les possibles accions negatives detectades.

a

activitat

→ **Activitat 4: Posada en comú i reflexió final**

En finalitzar el treball guiat per equips, un o diversos representants de cada grup exposen a la resta de companys com el seu projecte d'acció contribuirà a la justícia social. **Quan tots els grups hagen compartit les seues idees es finalitza la sessió amb una reflexió final conjunta sobre els conceptes tractats.**

t

temporalització

→ **TEMPORALITZACIÓ**

- 1 Fase d'intersubjectivitat i acció inicial: activitat 1 (30 minuts).
- 2 Fase d'acció inicial: activitat 2 (5 minuts).
- 3 Fase de diàleg: activitat 3 (10 minuts).
- 4 Fase de reflexió final i aportacions: activitat 4 (10 minuts).

r

recursos

→ **RECURSOS**

- 1 Sala àmplia.
- 2 Taules de mandales, fulls (si pot ser per a reciclar), cadires, paperera i baralles de justícia social.
- 3 Quadre del treball guiat per equips.
- 4 Presentació per a diapositives.
- 5 Fitxes.

o

observacions

→ **OBSERVACIONS**

Has de ser molt incisiu o incisiva durant la fase de presentació, per a després deixar a l'alumnat el seu propi espai de reflexió i indagació (encara que després hages d'insistir continuament en els conceptes que has explicat al principi). Durant l'activitat núm. 1 pot aflorar un debat sobre la desigualtat i els privilegis que cal acompanyar adequadament. Has de recordar a l'alumnat que les desigualtats obeeixen a causes molt diverses i que per a poder corregir-les cal, primer de tot, adonar-se d'aquestes. Deixa que les persones s'expressen lliurement, però curta qualsevol intervenció en la qual s'insulte o es falte el respecte a un altre company o companya.

Si és necessari, es podrà deixar l'activitat 3 com a treball d'equip per a casa, així podran tindre més temps per a la reflexió i l'aprenentatge que ens proporcionen la resta d'activitats plantejades.

UNITAT DIDÀCTICA (X): PAU: TRANSPARÈNCIA I PARTICIPACIÓ DEMOCRÀTICA

→ **MARC TEÒRIC**
↓

La democràcia com a sistema polític va sorgir en l'antiga Grècia quan les ciutats-Estat van permetre als ciutadans la participació en els assumptes públics, creant així la denominada esfera pública (Macías, 2018). El nostre sistema polític actual respon a un model liberal-democràtic, que assegura la pau social mitjançant unes regles mínimes de participació i representativitat perquè la ciutadania influísca en l'acció de govern (Subirats, 2007: 26).

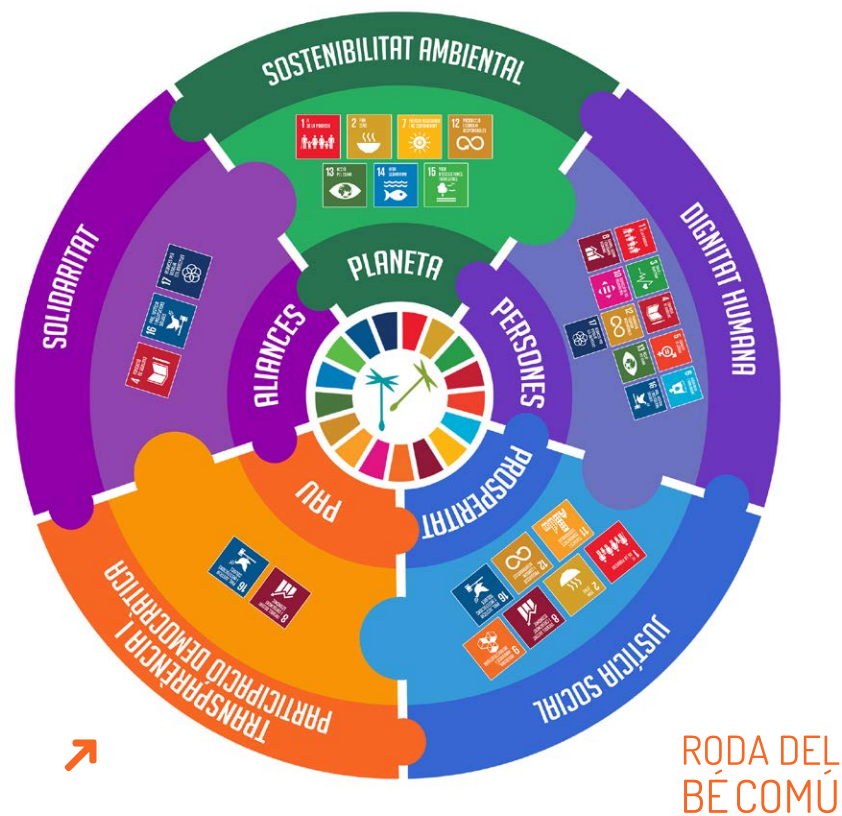
No obstant això, actualment existeix una percepció creixent que la democràcia està en reculada a tot el món i que ens hem internat en un període de regressió democràtica (Levitsky i Ziblatty, 2018). Els vertiginosos canvis provocats en les últimes dècades han provocat una crisi de legitimitat en els sistemes democràtics, especialment als països occidentals. Aquesta crisi ha arribat a tal magnitud que fins i tot han sorgit veus que defensen obertament la substitució de la democràcia occidental per un sistema de representativitat basat en criteris no democràtics (Brennan, 2016).

Enfront d'aquesta situació, l'Objectiu 16 de l'Agenda de Desenvolupament Sostenible determina que els països i organitzacions necessiten institucions democràtiques i estables per a construir una cultura de la pau i de la justícia. Algunes de les seues metes més rellevants són la lluita contra la violència, el maltractament i la corrupció i el suborn. Com? A través del foment de processos de presa de decisions inclusives, participatives i representatives que responguen a les necessitats, així com de la cooperació entre institucions per a donar exemple a les altres mitjançant la rendició de comptes periòdica i en condicions fiables.

Aquest objectiu es concreta igualment en l'Eix 4t del Pla Director de la Cooperació Valenciana en una estratègia molt concreta: el dret a la participació i a la governança democràtica. L'enfortiment de la societat civil i de les organitzacions sindicals, la promoció de la governança democràtica i del poder local mitjançant institucions eficaces, responsables i transparents, així com la millora en les capacitats del personal tècnic i polític de les institucions són els seus objectius operatius.

Des de l'Economia del Bé Comú es considera que la transparència és el requisit imprescindible perquè es puguin prendre decisions de manera democràtica en una empresa, un centre educatiu o un municipi. Quan es disposa de tota la informació sobre un tema i s'afavoreix la participació de totes les persones i grups involucrats en una decisió, ens trobem davant una organització plenament democràtica. Sobre aquesta base, un procés de presa de consciència sobre la diversitat existent en cada grup contribuirà a consolidar i exercir una democràcia profunda (Mindell, 2014: 117).

D'aquesta manera, una societat orientada al bé comú confia en la democràcia per a augmentar els seus estàndards de transparència i participació, fins a aconseguir un grau de decisió conjunt (o co-decisió) entre tots els grups d'interès presents en l'organització i per a tots els seus assumptes. En definitiva, una democràcia integral que examina les possibilitats d'ampliar la democràcia del

terreny polític als altres terrenys pertinents: l'administració de la riquesa, l'entorn natural i la cultura (Bunge, 2009: 16).

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Treballar l'educació en valors planificant accions per al bé comú: participació democràtica i transparència.

Objectius específics.

→ Indagar sobre el significat de la pau per a una societat democràtica i la seva vinculació amb el bé comú.
→ Fomentar la transparència i la participació democràtica en el nostre projecte d'acció, com a objectiu de desenvolupament sostenible i complisca amb l'Eix 4 (Pau) del IV Pla director per a la Cooperació Valenciana 2017-2020.

CONTINGUTS

→ Pau com a expressió visible de la cohesió social.
→ Bé comú, ODS i Drets Humans: participació democràtica i transparència.
→ Què podem fer per a millorar els criteris de transparència i democràcia en el nostre entorn.

activitat

→ Activitat 1.

Presentació “Bé comú, ODS i Drets Humans: transparència i participació democràtica”.

Breu presentació sobre aquests conceptes per a sensibilitzar l'alumnat sobre la urgència de cooperar per a defensar la democràcia davant l'avanç a tot el món de postures antidemocràtiques i liberals. Mitjançant el desenvolupament cooperatiu d'accions concretes, podem conscienciar i transformar el nostre entorn més pròxim. **Per a això visualitzem vídeos o infografies relacionades amb la temàtica d'aquesta unitat.**

activitat

→ Activitat 2: Joc d'indagació “Pau i Bé Comú”

Es presenta un conflicte del nostre entorn que regirarem mitjançant una representació o role-playing. Per a això, 6 persones voluntàries formaran dos equips. Cada grup rep unes instruccions:

→ Grup 1: ha de representar una solució al problema de manera transparent, democràtica i respectuosa.
→ Grup 2: ha de representar una solució al problema a través de l'abús de poder, l'escassa participació i la nul·la transparència.

Si no se'ns ocorre cap conflicte, podem ficar l'exemple de l'elecció del lloc on anar a l'excursió de final de curs. Després de les representacions, es fa una reflexió conjunta on valorem els avantatges i desavantatges de cada proposta. Per a ajudar-vos a dur a terme aquesta reflexió, podeu consultar les preguntes de la fitxa **Finalment, decidim quina és la millor manera de solucionar un problema i per què.**

activitat

→ Activitat 3. Treball guiat per equips: “Aptituds i actituds per a la democràcia”.

Abans de res han de respondre a aquestes preguntes a manera de reflexió personal i compartir-la amb el seu equip: **1** Quines capacitats ha de tindre una persona o un grup dins del nostre projecte per a aconseguir una societat democràtica i transparent? **2** Quines motivacions poden portar a una persona o societat a participar adequadament en el nostre projecte?

A continuació dissenyaran una campanya per a informar, sensibilitzar i animar la població del seu entorn perquè participen activament en la posada en marxa del seu projecte. Per a això dissenyaran una campanya per a difondre-ho (pot ser un eslògan, imatge, dibuix, etiqueta en xarxes socials o similar) que pugui tindre un impacte en el seu entorn.

activitat

→ Activitat 4: Posada en comú i reflexió final

En finalitzar el treball guiat per equips, un o diversos representants de cada grup exposen a la resta de companys com el seu projecte d'acció contribuirà a la transparència i a la participació.

Quan tots els grups hagen compartit les seues idees es finalitza la sessió amb una reflexió final conjunta sobre els conceptes tractats.

temporalització

→ TEMPORALITZACIÓ

- 1** Fase d'intersubjectivitat i acció inicial: activitat 1 (5 minuts).
- 2** Fase d'acció inicial: activitat 2 (20 minuts).
- 3** Fase de diàleg: activitat 3 (25 minuts).
- 4** Fase de reflexió final i aportacions: activitat 4 (5 minuts).

recursos

→ RECURSOS

- 1** Sala àmplia.
- 2** Plantilla i retoladors per al disseny de l'anunci.
- 3** Presentació per a diapositives.
- 4** Fitxes.

observacions

→ OBSERVACIONS

Has de ser molt incisiu o incisiva durant la fase de presentació, per a després deixar a l'alumnat el seu propi espai de reflexió i indagació (encara que després hages d'insistir contínuament en els conceptes que has explicat al principi). Seria ideal que per a l'activitat 2 el grup de voluntaris ja portaren el role-playing preparat per a agilitzar l'activitat, per la qual cosa pots buscar un moment per a contactar amb ells. Si és necessari, es podrà deixar l'activitat 3 com a treball d'equip per a casa, així podran tindre més temps per a la reflexió i l'aprenentatge que ens proporcionen la resta d'activitats plantejades.

UNITAT DIDÀCTICA **X** **I**: ALIANCES: SOLIDARITAT

MARC TEÒRIC

En el viatge de la vida, tots i totes estem en el mateix vaixell. No obstant això, en el nostre món impera una concepció (neo) liberal de l'existència, d'acord amb la qual la societat està formada per individus completament lliures, iguals, autònoms i privats, que es basten a si mateixos, sense necessitat d'ajuda de ningú i guiant les seues accions d'acord amb els seus propis interessos (Escorihuela, 2013).

La realitat és molt diferent. En essència som éssers fràgils i interdependents, amb necessitat de cura i suport durant tota la nostra vida; aquesta assistència prové de xarxes personals a les quals pertanyen totes les persones amb les quals ens relacionem en família, parella, amistat, treball, oci o temps lliures. També de l'acció pública exercida per l'Administració, a través de polítiques i serveis públics en l'exercici de les seues competències pròpies.

Així doncs, la solidaritat és la base sobre la qual realment se sostenen les relacions humanes. Un comportament solidari genera un sentiment col·lectiu, gràcies al qual totes les persones es reconeixen mútuament com a integrants d'un mateix grup. També implica promoure la participació entre totes les persones involucrades en una mateixa situació o en un mateix territori, unint esforços i recursos de manera generosa per a contribuir a un benefici comú. És, com assenyala Tabra Ochoa, el mitjà que té la societat per a aconseguir el bé comú, associant la pràctica de l'actitud, el deure, el principi i la virtut per a canviar la desigualtat de la persona i de la societat respectant la llibertat de cadascú (2017: 162).

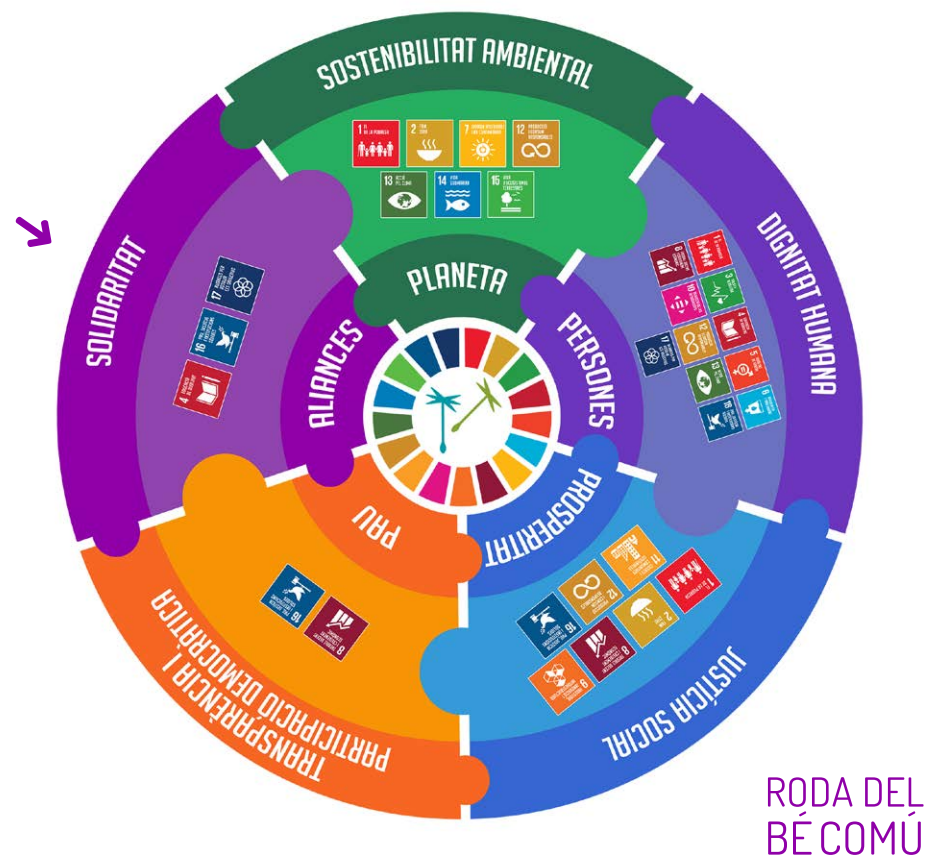
Promoure un compromís solidari entre totes les persones, estats i organitzacions és la meta de l'Objectiu 16é de l'Agenda 2030. La creació d'aliances entre tots els grups involucrats en la cooperació resulta imprescindible per a complir amb els ODS. Ningú sobra i tothom és necessari per a assegurar un futur sostenible.

Per la seua part, l'Eix 5é del Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020 aposta per revitalitzar l'aliança mundial per al desenvolupament sostenible com a fonament per a un esperit mundial més solidari, centrat en les necessitats de les persones més vulnerables a través de la col·laboració de tots els països, de totes les parts interessades i de totes les persones. De quina manera? A través de formació especialitzada i contínua, accions integrals, coordinació descentralitzada, comunicació i rendició de comptes.

Des de l'Economia del Bé Comú, la solidaritat promou la participació i permet desenvolupar un sentiment col·lectiu entre els qui es reconeixen entre si com a integrants d'un grup o comunitat. D'aquesta forma, totes les persones i organitzacions involucrades poden aconseguir objectius comuns dels quals es pot beneficiar tothom. Per això, la solidaritat opera com un valor que reconeix la cooperació com a estratègia per a establir aliances duradores i sòlides en la consecució de qualsevol objectiu compartit.

El nostre alumnat ha de saber que la transformació del nostre món requereix el reconeixement mutu i la legitimació de totes les persones que habiten el nostre entorn com a iguals, com una intervenció activa en els canvis necessaris per a fer efectiva aquesta transformació que desitgem.

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Treballar l'educació en valors planificant accions per al bé comú: solidaritat.

Objectius específics.

- Experimentar la importància de la solidaritat i el treball cooperatiu per a la consecució d'accions pel bé comú.
- Fomentar la solidaritat en el nostre projecte d'acció, respectant el marc de l'Agenda 2030 i l'Eix 5é del Pla Director de la Cooperació Valenciana 2017-2020.

CONTINGUTS

- La cooperació com a estratègia per a l'establiment d'aliances eficaces i duradores.
- Bé comú, ODS i Drets Humans: solidaritat.
- Què podem fer per la solidaritat en el nostre entorn.

activitat

→ Activitat 1: Joc d'indagació "La importància de la unió per al bé comú".

Per equips (mínim 2 i màxim 5) demanarem que construïsquen "el vaixell de la solidaritat". Aquesta tasca requereix utilitzar habilitats de gestió, temps, recursos i molta creativitat (queda prohibida la papiroflèxia) És important que tothom participe, que els equips es mantinguen units i que si és necessari, sàpien negociar i buscar aliances.

L'objectiu és que construïsquen el vaixell amb els següents materials: cartolines, tisores, zel i retoladors; però els equips no disposaran de tots aquests materials. Repartirem cartolina a tots, però la resta del material l'anirem repartint de manera que un equip tinga tot, a un altre li falte les tisores, a un altre el zel, un equip tinga més cartolines que un altre, etc.

Amb totes les regles, s'emfatitza l'activitat que es realitzarà: "Construirem el "Vaixell de la Solidaritat" i comencem.

Finalment observem el que passa i realitzem una reflexió:

Com us heu sentit?

Es poden gestionar bons projectes amb pocs recursos?

La creativitat salva els obstacles?

Com afecta a la realització del projecte saber negociar i saber sol·licitar els recursos?

Quina importància hauria tingut la unió de tots els equips per a aconseguir l'objectiu?

S'incideix en la importància de les aliances per a aconseguir el bé comú.

activitat

→ Activitat 2: Presentació “Bé comú, ODS i Drets Humans: solidaritat”.

Breu presentació sobre aquests conceptes per a sensibilitzar l'alumnat sobre la urgència de cooperar per a promoure la solidaritat. El desenvolupament cooperatiu d'accions concretes pot incidir sobre la conscienciació i la transformació del seu entorn més pròxim. **Es recorrerà per a això a algun vídeo o a infografies relacionades amb la temàtica d'aquesta unitat.**

activitat

→ Activitat 3: Treball guiat per equips “Som solidaris i solidàries. Construint solidaritat”.

Abans de res, han de respondre a aquestes preguntes a manera de reflexió personal i compartir-la amb el seu equip:

- Fomenta el vostre projecte la solidaritat?
- Què necessita el vostre projecte per a catalogar-lo dins del valor de la Solidaritat?
- afegiu al vostre projecte el que cregueu necessari perquè es contemple aquest valor dins del projecte.
- Com os heu sentit dins del grup? Creieu que s'han creat les aliances necessàries per a dur a terme el vostre projecte?

activitat

→ Activitat 4: Posada en comú i reflexió final

En finalitzar el treball guiat per equips, un o diversos representants de cada grup exposen a la resta de companys com el seu projecte d'acció contribuirà a la solidaritat.

Quan tots els grups hagen compartit les seues idees es finalitza la sessió amb una reflexió final conjunta sobre els conceptes tractats.

temporalització

→ TEMPORALITZACIÓ

- 1 Fase d'intersubjectivitat i acció inicial: activitat 1 i 2 (30 minuts).
- 2 Fase de diàleg: activitat 3 (15 minuts).
- 3 Fase de reflexió final i aportacions: activitat 4 (5 minuts).

recursos

→ RECURSOS

- 1 Sala àmplia.
- 2 Cartolines, tisoires, zel i retoladors.
- 3 Quadre del treball guiat per equips.
- 4 Presentació per a diapositives.
- 5 Fitxes.

observacions

→ OBSERVACIONS

Realitza comparacions entre les situacions que es produeixen en la construcció del vaixell i les que es donen en la vida real. Afavoreix a uns equips més que a uns altres dotant-los més material durant el treball (sent conscient de per què pren aquestes decisions) i facilita que hi haja certa cooperació entre els equips a través de pistes durant tota l'activitat.

Si és necessari, es podrà deixar l'activitat 3 com a treball d'equip per a casa, així podran tindre més temps per a la reflexió i l'aprenentatge que ens proporcionen la resta d'activitats plantejades.

UNITAT DIDÀCTICA **X** **I** **I**:

CREEM XARXES I CELEBREM

MARC TEÒRIC

Tot procés que comença ha de tindre també un final. Al llarg de les unitats didàctiques anteriors, l'alumnat ha adquirit els coneixements, competències i actituds imprescindibles per a contribuir al bé comú i a la transformació positiva del seu entorn més immediat. I ara arriba el moment de fer balanç del reeixit.

Si recordem, inicialment es va potenciar la creació d'un espai de diàleg compartit, per a analitzar i implicar el grup des de les necessitats, interessos i inquietuds individuals (unitat didàctica 1a). A partir d'ací, va començar el treball sobre un conjunt de competències emocionals, comunicatives i cooperatives, l'adquisició i la pràctica de les quals afavoreix la implicació activa i passar a l'acció en la realitat més pròxima (unitats didàctiques 2a a 6a).

A continuació, es va plantejar el treball sobre objectius concrets, derivats de la normativa internacional (els Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030) i autonòmica (els cinc eixos del IV Pla Director de Cooperació Valenciana 2017-2020) (unitats didàctiques 7a a 11a). L'estratègia comuna per aconseguir aquests objectius ha sigut la implementació dels valors centrals defensats pel moviment ciutadà de l'Economia del Bé Comú. En cadascuna d'aquestes unitats s'ha proposat la construcció d'un projecte en el qual l'alumnat estudia la transformació del seu entorn més pròxim des de cadascun dels valors proposats.

Per això, la finalització d'un procés ha de culminar amb una celebració. Per a obrir-se al canvi del que està per vindre, cal tancar adequadament cada procés. La celebració del temps compartit, dels assoliments aconseguits, dels objectius no coberts, de la presència o absència de les persones, són requisits el compliment dels quals dota de sentit a tot el procés i cohesiona tot el grup.

I una vegada celebrat la fi d'un procés, és el moment adequat per a renovar el compromís amb la transformació del nostre món. Com s'ha defensat al llarg de tot el procés, el bé comú no és un concepte abstracte, fruit de la teoria i de l'especulació filosòfica, sinó que suposa una activitat sostinguda i contínua de posada en comú sobre el món que compartim (Rodríguez Palop, 2017, 294). El bé comú es construeix a partir de la posada en pràctica de les habilitats i eines adquirides al llarg del procés.

Compartir i reconèixer els mecanismes de transformació que han servit com a propostes de valor en cada unitat didàctica servirà per a visibilitzar el compromís de l'alumnat amb les seues noves xarxes de col·laboració. Xarxes amb les quals l'alumnat estarà preparat per a dissenyar i implementar accions que beneficien la seua comunitat i generen un impacte positiu més enllà del centre educatiu.

Aquesta és la meta dels futurs processos que s'obrin a partir d'aquest moment: l'obertura cap a una participació més profunda, entesa com a empatia i responsabilitat cap al conjunt de l'univers (Skolimovsky, 2016: 213). Participació que compromet l'alumnat en una vertadera escola de ciutadania, generadora d'intersubjectivitat (Ventosa, 2016: 49).

Passar del jo al nosaltres, adquirint un compromís per a actuar a través de la cooperació per la promoció i el desenvolupament dels valors necessaris per a transformar el nostre món; això és el que veritablement significa educar per al bé comú.

OBJECTIUS

Objectiu general.

→ Compartir i reconèixer els mecanismes de transformació que han servit com a propostes de valor i visibilitzar el compromís creant noves xarxes de col·laboració.

Objectius específics.

- Exposar breument i avaluar la viabilitat dels diferents projectes elaborats en cadascuna de les unitats didàctiques dedicades als valors EBC.
- Explorar la creació de xarxes de col·laboració per a elaborar una proposta d'acció comuna que comprometa tot el grup.
- Reflexionar sobre el viscut durant el procés i celebrar-lo en tots els seus aspectes.
- Adquirir un compromís des de les noves xarxes de col·laboració per a desenvolupar noves contribucions al Bé Comú.

CONTINGUTS

- Conceptualitzar “De la idea a l'impacte”.
- Crear xarxes.
- Celebrar: avaluar l'après.

→ Activitat 1. Exposició “De la idea a l'impacte”.

Posada en comú de les activitats que hem ideat en els treballs guiats per equips de les unitats sobre els valors de l'EBC i que considerem puguem tindre un impacte positiu en el nostre entorn i són viables de realitzar.

→ Activitat 2. Posada en comú “Creem xarxes”.

Veure si pot haver-hi una col·laboració entre els diferents equips per a enllaçar les activitats proposades i fer una programació o proposta comuna.

→ Activitat 3. Reflexió final.

Posem la presentació final i fem una xicoteta reflexió on celebrem l'après i viscut.

a

activitat

→ Activitat 4. Anomenada a l'acció.

Acabem el procés llançant al grup el repte de començar un nou procés amb la pregunta **"SEGUEIXES DISPOSAT A MANTINDRE AQUEST COMPROMÍS PER A TRANSFORMAR EL NOSTRE MÓN AMB L'ECONOMIA DEL BÉ COMÚ?"**

t

temporalització

→ TEMPORALITZACIÓ

- 1 Fase de diàleg: activitat 1 i 2 (40 minuts).
- 2 Fase de reflexió final i aportacions: activitat 3 (10 minuts).

r

recursos

→ RECURSOS

- 1 Sala àmplia.
- 2 Presentació per a diapositives.
- 3 Fitxa de registre de projectes.

o

observacions

→ OBSERVACIONS

Mesura bé els temps i tingues-ho tot preparat perquè l'activitat siga efectiva i no caure en imprevistos.

6.12

7

AVALUACIÓ PEDAGÒGICA

L'avaluació no sols és l'etapa del procés educatiu que té com a finalitat comprovar, de manera sistemàtica, en quina mesura s'han aconseguit els objectius proposats amb antelació, sinó que l'avaluació en si mateixa és una operació sistemàtica, integrada en l'activitat educativa amb l'objectiu d'aconseguir el seu millorament continu, mitjançant el coneixement el més exacte possible de l'alumne/a en tots els aspectes de la seua personalitat. A més, aporta informació ajustada sobre el procés mateix i sobre tots els factors personals i ambientals que en aquesta incideixen.

L'avaluació de la formació té un enfocament cap a la millora, i se centra en l'obtenció d'informació quantitativa i qualitativa sobre tots els aspectes de la formació. És per això que aporta una garantia d'eficàcia i fiabilitat del procés de formació.

Les funcions de cadascuna de les fases del procés d'avaluació es podrien concretar així:

- L'avaluació inicial serà diagnòstica i motivadora, és a dir, es realitza en iniciar el procés de la instrucció (bé siga programació didàctica o unitat didàctica). El seu objectiu és establir el punt de partida del procés educatiu i proporciona informació sobre la situació de l'alumnat, que permet adaptar al procés.
- L'avaluació contínua serà formativa, orientadora i reguladora; és a dir, es realitza al llarg del procés d'ensenyament-aprenentatge. El seu objectiu no és només qualificar sinó millorar i té dues conseqüències immediates: retroalimentar l'alumnat i el professorat, i detectar problemes i vies alternatives que permeten aconseguir uns resultats òptims.
- L'avaluació final pot considerar-se com a sumatòria o terminal, és a dir, es realitza al final d'una fase, o fases parcials, d'aprenentatge. El seu objectiu és establir el grau de consecució de cada alumne/a dels objectius proposats i de les competències bàsiques establides i permet conèixer l'estat inicial per a desenvolupar nous coneixements. Per tant, aquesta avaluació actua com a suport de l'avaluació inicial de la següent o de futures accions formatives.

El present MODEL D'AVALUACIÓ DE LA FORMACIÓ persegueix, com a fi última, determinar la qualitat del procés formatiu desenvolupat i ho fa a través de quatre objectius específics:

- Valorar la qualitat de l'acció formativa pròpiament dita a través de l'Índex de satisfacció dels participants.
- Constatar l'aprenentatge dels coneixements i habilitats desenvolupats en les accions formatives corresponents.
- Mesurar la repercussió de cada acció formativa en l'acompliment diari dels participants.
- Determinar l'impacte que el conjunt d'accions formatives té sobre la competència i desenvolupament personal i social de l'alumnat.

7

Per a aconseguir-los, es proposa treballar sobre la base teòrica del model clàssic dels quatre nivells de Donald Kirkpatrick (D. L. Kirkpatrick, 1959) per a l'avaluació de la formació.

Kirkpatrick proposa abordar l'avaluació de la formació realitzant un mesurament/valoració que consta de quatre nivells, disposats en una jerarquia de tal manera que l'avaluació comença sempre pel nivell I i acaba en el nivell IV; i cada nivell serveix de base per a construir els següents:

Nivell 1 Reacció: Es mesura com reaccionen els participants davant l'acció formativa. Per això s'han de recollir les reaccions pel que fa al docent, al curs i a l'ambient d'aprenentatge. És per tant una mesura de satisfacció del client (alumne/a) amb l'acció formativa globalment i amb tots i cadascun dels aspectes més importants (materials, aules, metodologia pedagògica, organització, docent...). Una reacció positiva no assegura l'aprenentatge, però una reacció negativa ho impedeix quasi amb tota probabilitat.

Nivell 2 Aprenentatge: El grau en què els participants canvien actituds, adquireixen o amplien coneixements i habilitats o destreses (és a dir, competències) com a conseqüència d'assistir a l'acció formativa. L'aprenentatge es produeix quan hi ha un canvi en algun dels tres aspectes o en els tres. Perquè hi haja un canvi de conducta ha de produir-se prèviament un canvi en algun d'aquests tres aspectes. És, per tant, l'aprenentatge una condició necessària però no suficient per al canvi de conducta.

Nivell 3 Conducta: Grau en el qual s'ha produït un canvi en la conducta del participant o de la participant com a conseqüència de la seua assistència a una acció formativa. És a dir, transferència dels aprenentatges realitzats. Es tracta de mesurar els efectes de l'eficàcia de la capacitació del programa d'aprenentatge en l'organització a un nivell més ampli, com la capacitat de l'alumne/a d'aplicar les habilitats apreses a situacions noves i poc familiars. No poden defugir-se els nivells 1 i 2 i passar directament al nivell 3, perquè el canvi de conducta no depèn només dels nivells 1 i 2, sinó també de:

- 1 Si el/la participant vol canviar.
- 2 Si el/la participant sap com fer-ho i quan fer-ho.
- 3 Si el/la participant treballa en un clima adequat.
- 4 Si el/la participant es veu recompensat pel canvi.

Nivell 4 Resultats: És a dir, els resultats finals obtinguts com a conseqüència de l'acció formativa. Aborda la pregunta clau: "Han funcionat els resultats d'aprenentatge de manera que agreguen valor o tinguen efecte en la comunitat o l'entorn a nivell més ampli, més enllà de l'individu que va participar en el programa?".

FITXA D'AVUACIÓ UNITAT			
Grau de consecució dels objectius	ALT	MITJÀ	BAIX
Objectiu general			
Objectiu específic 1			
Objectiu específic 2			
Objectiu específic 3			
Objectiu específic 4			

FITXA D'AVUACIÓ UNITAT				
Nivells d'avaluació	Preguntes valoratives	Sí	No	No ho sé
1	Ha acollit l'alumnat de manera positiva el docent?			
	Li ha agradat la metodologia pedagògica utilitzada?			
	S'ha adaptat bé a l'organització de la sessió?			
	Ha utilitzat correctament els materials?			
2	S'ha vist un canvi d'actitud en l'alumnat?			
	Han adquirit o ampliat nous coneixements?			
	Han desenvolupat noves competències (habilitats o destreses) després d'assistir a aquesta sessió?			
3	Està motivat l'alumnat cap a un canvi en la seua conducta?			
	Sap com fer-ho i quan?			
	Treballa en un clima adequat?			
4	Han funcionat els resultats d'aprenentatge de manera que agreguen valor o tinguen efecte en la comunitat o l'entorn a nivell més ampli, més enllà de l'individu que va participar en el programa?"			

8

ANNEXOS:

ACTIVITATS
COMPLEMENTÀRIES
AMB METODOLOGIA
APRENTATGE SERVEI

A continuació, presentem tres activitats que pretenen definir l'acció que portareu a terme amb el vostre projecte amb la finalitat de donar-li una major importància al fet d'actuar, a través de la metodologia de l'aprenentatge servei (ApS).

Què és l'ApS?

L'aprenentatge-servei (ApS) és una metodologia que integra l'aprenentatge de continguts, habilitats i valors i el servei a la comunitat, en un mateix projecte educatiu, amb la finalitat "d'oferir un servei" directe a la societat, per a transformar-la i millorar-la. No és patrimoni de cap grau, matèria o titulació. Totes les matèries poden ser plantejades amb un enfocament d'implicació en les necessitats socials de l'entorn. Es tracta de plantejar els aprenentatges a adquirir vinculant els objectius amb la relació que aquests tenen amb l'entorn.

Amb l'aprenentatge oferim un servei i amb el servei aprenem, per això moltes vegades tots dos van de la mà.

Qui fa l'ApS? A qui beneficia?

L'ApS és una experiència compartida. D'una banda, el docent elabora la pràctica que es durà a terme, però alhora, també es beneficia dels resultats obtinguts, ja que suposarà una millora tant dels seus alumnes com de la societat on es duga a terme. Els alumnes seran els qui obtinguen el benefici del compromís, la responsabilitat i la reflexió del mètode aplicat. La societat serà afavorida per aquest compromís de l'estudiant, que contribueix al desenvolupament i perfeccionament d'aquesta. Després de la detecció de les necessitats de la comunitat, aquestes o part d'elles seran esmenades amb les pràctiques ApS.

Per tant, en el projecte "Transformant el nostre món; canviem les regles del joc amb l'Economia del Bé Comú" es presenten les següents activitats amb una metodologia basada en l'ApS.

ANNEX **I**:

ACTIVITAT COMPLEMENTÀRIA 1: EL MEU PROJECTE D'EMPREDORIA SOCIAL EBC

En aquesta activitat, han estat treballant des de la unitat 5 amb un projecte ideat pel grup que duran a terme en el seu entorn més proper. Ara és l'hora de plasmar-lo en una infografia.

Segons el Diccionari d'Anglès d'Oxford, una infografia (o gràfic informatiu) és "la representació visual d'informació i dades". No obstant això, una infografia és una cosa molt més específica. Una infografia és una col·lecció d'imatges, gràfics i text simple (minimalista) que resumeix un tema perquè es pugui entendre fàcilment.

En la següent infografia, han de plasmar el seu projecte, contestant amb frases, dibuixos, retalls d'imatges (o el que se t'ocórrega) per tal de facilitar la comunicació i la socialització del teu projecte.

La finalitat d'aquesta infografia és exposar-la, com a mínim al vestíbul del centre, perquè la resta del centre conega les propostes que s'han ideat des de l'alumnat.

També es pot col·laborar amb associacions, entitats o administracions locals que tinguin relació (o no) amb el projecte que es vol desenvolupar. D'aquesta manera la joventut del municipi dona a conèixer el seu punt de vista respecte d'una temàtica o conflicte concret.

GUIA PER AL PROJECTE

D'APRENENTATGE SERVEI

Membres →

Nom del grup →

Nom del projecte →

Esborrany del logo ↘

QUÈ ES VOL MILLORAR?

QUINES TASQUES
S'HAN DE DUR A TERME?

QUI HO FA?

QUAN ES FA?

QUINS RECURSOS
NECESSITEN?

ON ES FA?

EN QUÈ CONTRIBUEIX AL BÉ COMÚ?

ANNEX **I I**:ACTIVITAT COMPLEMENTARIA 2:
GRUP DE DEBAT

La formació en oratòria és de gran importància per a l'alumnat, ja que millorarà les capacitats lingüístiques i dialèctiques d'aquest. Unes capacitats fonamentals per a poder desenvolupar-se de forma crítica en el seu futur com a ciutadans i ciutadanes.

Tenint en compte el poder de transformació social del llenguatge hem elaborat aquesta guia per a la formació del professorat.

En primer lloc, cal establir la temàtica a tractar, des de conflictes que afecten al conjunt de la societat a conflictes més concrets de l'alumnat. Seria de gran interès establir un diàleg previ amb l'alumnat per poder conèixer quins són els interessos i conflictes que viuen al seu dia a dia. La temàtica principal serà el seu projecte d'ApS que venen treballant al llarg del curs.

Un cop establert el tema de debat comença una de les parts més importants per a la formació en oratòria: la recerca de fonts.

Per a poder elaborar un bon discurs és necessari conèixer el tema a tractar. Així doncs, cal posar a l'abast de l'alumnat tota la informació possible referida a la temàtica que ens interesse, siga mitjançant llibres, articles o pàgines web. No cal una bibliografia molt extensa, però sí una que tracte el tema des de diferents punts de vista.

El següent pas, un cop feta la recerca d'informació, és l'elaboració del discurs. Aquest ha de ser coherent, crític, fonamentat amb bibliografia seriosa i lliure de fal·làcies i mentides. Estaria estructurat en tres parts: introducció, argumentació i conclusió.

Per últim, i una vegada elaborat el discurs, s'ha de treballar la seua posada en escena. Aquesta és una de les parts més complicades, ja que hem de tractar que l'alumnat supere la por escènica i la vergonya de veure's exposat en públic.

Per a poder realitzar aquesta tasca hem de formar el grup en llenguatge no verbal i proxèmica (utilització de l'espai). Hem de treballar la projecció i modulació de veu, tot amb dinàmiques grupals i amb participació plena. I el més important un cop acabada la formació és tindre clar que només es pot aconseguir un domini de l'oratòria des d'una pràctica continua.

ANNEX **I I I**:ACTIVITAT COMPLEMENTARIA 3:
CONCURS DE VÍDEOS**Introducció:**

Un storyboard (traduït: guió gràfic) és un conjunt d'imatges que formen una guia visual mitjançant la qual es poden previsualitzar les escenes que es gravaran.

A l'hora de crear un storyboard no és necessari ser molt detallistes. I és que l'storyboard es compon d'esbossos ràpids i simples de manera que la resta de l'equip de rodatge pugui entendre-ho amb facilitat. Un storyboard es compon de diferents elements:

- La informació del guió, la qual defineix en quin punt ens trobem (escena, seqüència, lloc en el qual transcorre...)
- Els quadres, els quals es divideixen en grups de tres, sis o nou fotogrames. A l'interior d'aquests quadres tenim els dibuixos que ens mostren el que va succeint.
- La descripció, que sol anar davall dels quadres i ens descriu tot allò referent al pla (què està ocorrent, moviments i angles de càmera, il·luminació, etc.)
- Finalment tenim un apartat en la part inferior destinat al camp d'observacions, per si cal fer qualsevol tipus de comentari perquè la resta de l'equip el tinga en compte.

Activitat:

Una vegada tingues desenvolupada la infografia del teu projecte d'emprenedoria social EBC i, per tant, el teu projecte quede més clar i definit, pots fer un storyboard per tal d'aplegar a un major nombre de persones. En la següent estructura de l'storyboard, plasma el desenvolupament del que seria el teu projecte per definir les escenes del guió.

9

BIBLIOGRAFIA EDUCAR PER AL BÉ COMÚ

- Alonso Arroyo, F.J. (2004). **Adquisición de actitudes de responsabilidad social a través de un programa de voluntariado**. Valencia: Servei de Publicacions.
- Bieri, P. (2017). **La dignidad humana. Una manera de vivir**. Barcelona: Herder.
- Bilbeny, N. (2019). **Mirar-nos la terra com un bé**. Poblet, 38, 37–41.
- Bilbeny, N. (2002). **Por una causa común. Ética de la diversidad**. Barcelona: Gedisa.
- Bisquerra Alzina, R. y Pérez Escoda (2007). **Las competencias emocionales, Educación XXI: Revista de la Facultad de Educación**, 10, pp. 61-82.
- Bisquerra, R. y Pujor, E. (2017) **El gran Libro de las Emociones**. Parramon Paidotribo. Badalona.
- Bollier, D. (2016). **Pensar desde los comunes**. Madrid: Traficantes de sueños.
- Bunge, M. (2009). **Filosofía política. Solidaridad, cooperación y democracia integral**. Barcelona: Gedisa.
- Brennan, J. (2018). **Contra la democracia**. Barcelona: Deusto editores.
- Christian Felber (2012). **La economía del bien común**. DEUSTO S.A. EDICIONES.
- Dubet, F. (2011). **Repensar la justicia social. Contra el mito de la igualdad de oportunidades**. Buenos Aires: Siglo XXI Editores.
- Encina, J., Ezeiza, A. y Sánchez, S.V. (2017). **Autogestión, autonomía e interdependencia. Construyendocolectivamente lo común en el disenso**. Guadalajara: Vólupuk.
- Escámez Sánchez, J. (2007). **Competencias para la convivencia en una sociedad plural**. Miscelánea Comillas: Revista de Ciencias Humanas y Sociales, 126 (65), pp. 481-510.
- Escorihuela, J.L. (2013). **Camino se hace al andar. Del individuo moderno a la comunidad sostenible**. Samos (Lugo): Nous.
- Francés García, F.J. (2016). **Metodologías participativas para la investigación y la intervención social**. Alicante: Servei de Publicacions Universitat d'Alacant.
- Herrero, Y. (2010). **Propuestas ecofeministas para un sistema cargado de deudas**, Revista de Economía Crítica, 13, pp. 30–54.
- Herrera Menchén, M.M. (2006). **La educación no formal en España**. Revista INJUVE, 74, pp. 11–26.
- **Intergovernmental Panel on Climate Change** (2019). Climate Change and Land An IPCC Special Report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems, disponible en: <https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2019/08/Fullreport-1.pdf>
- Kirkpatrick, D. L. (1999[1959]). **Evaluación de acciones formativas**. Los cuatronicos. Barcelona: EPISE.
- Levitsky, S. y Ziblatt, D. (2018). **Cómo mueren las democracias**. Barcelona: Ariel.
- Macías Rodríguez, P. (2018). **Esfera pública y democracia**. Barcelona. UOC Editorial.
- Marina Torres, J.A. y Rambaud Cabello, J. (2018). **Biografía de la humanidad: historia de la evolución de las culturas** (2ª ed.) Barcelona: Ariel.
- Mindell, A. (2015). **La democracia profunda de los foros abiertos**. Madrid: DDX y Traficantes de sueños.
- Moreno Mejías, A. (2007). **Creando futuro**. Sevilla. Diputación de Sevilla. CRAC.
- Pevida, D y Gallego, A (2018) **Compartir para aprender y aprender a cooperar**. Consejería de Educación, Cultura y Deporte (Gobierno del Prin. de Asturias) ed. C. Velasco.
- Punset, E.; Bisquerra, R.; (2015) **Universo de emociones**. PalauGea (Ed.) Barcelona.
- Real Academia Española. (2014). **Diccionario de la lengua española** (23ª ed.). Barcelona: Espasa.
- Rodríguez Palop, M.E. (2017). **Hacia una política de lo común**. En Fernando Prats, Yayo Herrero y Alicia Torrego, La Gran Encrucijada. Sobre la crisis ecosocial y el cambio de ciclo histórico (2ª ed.). Madrid: Ecologistas en acción.
- Rosenberg, M. (2018). **Comunicación No Violenta. Un lenguaje de vida** (3ª ed.). Madrid: Acanto
- Skolimsky, H. (2016). **La mente participativa**. Barcelona: Atalanta.
- Soliz, F, Maldonado, A (2006) **Guía de metodologías comunitarias participativas**. Clínica Ambiental.
- Subirats, J. (2007). **Democracia, participación ciudadana y transformación social**. En Igor Ahedo Gurrutxaga (coord.) Democracia participativa y desarrollo humano. Madrid: Dykinson.
- Tabra Ochoa, P.E. (2017). **Ética y solidaridad. Perspectivas históricas y normativas**. Génova: Globethics.
- Torres Lechuga, P. (2012). **El método de acción: IARAR; metodologías inductivas en la Formación con personas adultas. Una propuesta de transformación social desde la Formación de formadores en la administración pública**. Metodologías Innovadoras para la Formación en las Administraciones Públicas, 7 y 8 de Mayo de 2013, Sevilla, 14 pp.
- Ucar, J (2016) **Pedagogía de la elección**. Ed. UOC. Barcelona.
- Ventosa Pérez, V. J. (2016). **Didáctica de la participación**. Madrid: Narcea.
- Vollmer, L. (2019). **Estrategias contra la gentrificación. Por una ciudad desde abajo**. Pamplona: Katakarak.

GUIA DIDÀCTICA PER AL PROFESSORAT

TRANSFORMANT EL NOSTRE MÓN; CANVIEM LES REGLES DEL JOC AMB L'ECONOMIA DEL BÉ COMÚ

“Molta gent petita,
en llocs petits,
fent petites coses,
pot canviar el món”

Eduardo Galeano

novessendes
fundació cívica

ODS EBC
Si treballes per al Bé Comú, treballes per a un futur sostenible

Av. Primer De Maig, 23 baix · 12549 Betxí (Castelló) · Telèfon 964 620 010 · Fax 964 622 184

www.novessendes.org / info@novessendes.org / www.futursostenible.org

ECONOMIA DEL BÉ COMÚ EBC-ODS. AGENDA 2030

☰ GUIA DIDÀCTICA → PROFESSORAT ↓

La **Fundació Novessendes** és una fundació cívica ubicada a Betxí, amb una missió orientada a la millora de la societat i el benestar dels ciutadans en el seu àmbit territorial d'actuació, cercant la implicació de les persones, grups i entitats en eixe objectiu compartit de millora comunitària.

Sintonitzem en el model de l'**EBC (Economia del Bé Comú)** i altres models econòmics transformadors, que propugnen un canvi de paradigma econòmic i social cap a un desenvolupament sostenible de la societat, de les organitzacions, empreses, institucions, ficant a les persones i al planeta en primer termini.

Aquesta publicació, fruit del treball col·laboratiu, és una proposta de reflexió i d'exemples pràctics entorn del caràcter transformador de l'**Educació per a la Ciutadania Global (EpCG)**.

Proposem accions educatives per al foment del pensament crític, el diàleg, la cooperació, la solidaritat i el compromís per a la transformació de les desigualtats i la promoció de la justícia social, l'equitat i el desenvolupament sostenible.

Tenim un treball per davant i un llarg procés, però sabem que no estem sols. El camí passa per formar aliances amb tota la comunitat educativa per promoure la construcció d'un currículum més participatiu i integrat, que ens apropa a la consecució dels **ODS i l'agenda 2030**.

Un projecte de:

novessendes
fundació cívica

Amb la col·laboració de:

**ECONOMIA
DEL BÉ COMÚ**
Associació Valenciana

Finançat per:

**GENERALITAT
VALENCIANA**
Conselleria de Participació,
Transparència, Cooperació
i Qualitat Democràtica